

من مطبوعات وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد

**Muulannde halfinaabe fii fiyaake lismaamu e jawle
darnaade e noddugol e tenndin'gol**

الإسلام أصوله ومبادئه

باللغة الفلانية

**Lismaamu on e lasliiji makko e sar
yaaji makko
e haala pular**

wallifike nde deftere

D. Muhammad Abdullaahi bin Saalih Assuhaym

Nantiniinde e haala pular

Omaru Muhammad Bah

Muuli saakiti

**Halfinaabe fii fiyaake lismaamu e jawle darnaade e noddu
gol e tenndingol
E leydi Sawdii**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ko innde Alla yurmeteedo hinnutoodo

توطئة

Udditordun

En yettii Alla on nelirɗo nelaado makko peewal e diina go onga, en yettii Alla on wadudo'en jokkubemuhammadu-*yo Alla juulu e makko o hisinamo-*en yettii Alla onmoyyiido e men o wadi'en jogitiibe peewal nodaybe e laawol makko.

Miseedike reweteedo alaa sinaa Alla kanko tun kafidiido alanaamo, reweteedo aranbe e sakkitiibe hubindiido kamm uuli e leydeele, no yankinaniimo muyyo e bonɗo, no seedit ii nundal makko e bural makko giide e faamaamuyee, o few niri on mo'o yidi bural makko faade e laawol makko focciigol, o suririnundal makko e laawol makko on hanndudo e lette nyiibude.

Miseedike Muhammadu ko jiyaado Alla e nelaadomakko-*yo Alla juulu e makko o hisinamo-*, o wadii ngurndan makkofow fii jihaadi e munyal, o noddi e laawol Alla hen fow o ewnii: yaccee aron e malal yaccee aron e jihaa-di, Alla hertiniriimo gebe mawɗ e de moftotaako, o wadi sarya makko'on heddiido haa nyalaa nde immu-tal, nodaybe e diina makko ben no banti darapoo ji makko haa nyannde Alla roni leydindin eko woni e mayri, seerataa fedde e mofte nelaado on no e goonga, kobe wallaabe lorrataabe on huykindobe maa lundii-be sabu hibe felliti kobe woni e mun, hibe tefa batte laawol annabiijo mabbe-*yo Alla juulu e makko o hisinamo-* Alla daali o toowi :

(قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي) (يوسف/١٠٨)

(Wi'u dun d'oo ko laawol annii mido nodda e dii-na Alla e gandal e faamu min e ben jokkubelan), hibe nodda on majjudo faade e peewal, hibe hajoo tagu-ngun e halakuyee, ka rerdan gol baraaaji Alla, watabe wa'u wanu annasaaraa'en be'o ahudi'e mun be woppi kobe ahodaa kon baawo mabbe) Alla daali o too wi:

(وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنَهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبَيْسَ مَا يَشْتَرُونَ) (آل عمران/١٨٧)

(Annditu nde Alla ahodunoo e yinbe defte yobe ban-nginan y inbe ben kowoni ka defte hara besuudaali fuy be woppi aha di mabbe be yeeyi kobe ahodaa e coggeloy fandukoy kaanii nguu coggu mabbe).

Baawo yettude Alla e juulude e nelaado:

Kala liggiido fii muulugol defte lislamu e nantingolde e haalaji janani annday hiden hatonjini e deftere noddaynde heeferbeben e kaa diina lislamu, sabu defte yewtude fii lislamu den no heewi, kono alaa emajje defow sartiiji dabbaaadi e deftere noddaynde heeferbeben e kaa diina, sabu yoga e majje kowalliforaa kofii julbe ben de faandaaka fii heeferbeben yোগae majje no fensiti fii deweden haa ka tawata dehaanaafii keefero yoga e majje no mofti piiji hadayde naftor-golde fii noddugol keefeero.

Wattanii yili fii oo fiyaake gela ko booyi kippube fii muulugol defte ka (wizaaratu assu'uunol islaamiyawalawqaaf wadda'awa walirsaad) kono be danyaali nden deftere nde be faalaa weebanaalibe kadi hawro-gol e wallifotoodo o wallifanoobenden deftere, be dabbiriidun yinbe hertorbe fiimun heewube kono wee-baali, no gasa ko hadibe dun ko heewugol bakkatuuji e ngaameelo fii ligganagol diina alla kan.

Sownowoo e saa'i men danyay bataake immorde e silmufo kesun maa nokkuure kawtital julbe no nyaa-goomen toddana golbe deftere nantinteende e haala janana hawrondiraynde

yewtugol mofte heeferbe, men yeewa nano e nyaamo men r onka hebugol ndendeftere bittinamen fota komen ronke yotti nde sarya Alla on e heeferbeben sabu men hebaali deftere rabin -dinaande hawraynde fiidun.

Baawo dun mitawi saatingol ko bone mo hattataa tanyinag ol sabboo ko woodaaka ko komoyaagal, mi-tawi kadi men m araa nganto rabindinaare amen, on-tuma mi torii Alla yo'o w allan no mi wallifora deftereoddaynde nden yolndde haysik o fewndodoo nde haqinqinana'en faale men neebudo, miw i'ataa nde hqinqinii faal men on fow kono mi etike fuddanag ulen laawol fii yo araybe baawo ben digginngol mi aa-wii fii yo yo goddo goo yarnu.

Me etike fodde komi waawi weebitogol lislām on e ndee d eftere no hakindori e nder anndingol cobbi lislāmu, banngi na kala ko haani banngineede kota-wata noddaydo e kaa diin a no hatonjini.

Mi huutore fii wallifagol ndee deftere hadiiseeje moftude wano hadiise Mu'aaju -yo Alla yarlomo - nde o ne-lanoo Yaman nel aado -yo Alla juulu e makko o hisinamo - o wi'a-nimo:

((إنك تأتي قوما من أهل الكتاب فادعهم إلى شهادة أن لا إله إلا الله وأني رسول الله فإن هم أطاعوا لذلك فأعلمهم أن الله افترض عليهم خمس صلوات في كل يوم وليلة فإن هم أطاعوا لذلك فأعلمهم أن الله افترض عليهم صدقة تؤخذ من أغنيائهم فترد في فقرائهم))

(Hida arde e yinbe difte noddube e seedagol rewetee-do alaa s iwanaa Alla Muhammadu ko nelaado Alla, sibe doftikema e din didi andinaabe Alla farlii e ma-bbe julde jowi jemma e nyalorma sibe doftikema edun anndinbe Alla farlii e mabbe zakka).

E hadiise Umaru ibin alkattab -yo Alla yarlomo - nde o wi'unoo:

((بينما نحن عند رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم إذ طلع علينا رجل شديد بياض الثياب شديد سواد الشعر لا يرى عليه أثر السفر ولا يعرفه منا أحد حتى جلس إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأسند ركبتيه إلى ركبتيه ووضع كفيه على فخذيه وقال يا محمد أخبرني عن الإسلام فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم والإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله صلى الله عليه وسلم وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا قال صدقت قال فعجبنا له يسأله ويصدقه قال فأخبرني عن الإيمان قال أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره قال صدقت قال فأخبرني عن الإحسان قال أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراك... إلى أن قال يا عمر! أتدري من السائل قلت الله ورسوله أعلم قال فإنه جبريل أتاكم يعلمكم دينكم))

((Hari men joodii ka nelaado nyanndegoo, tumande yaltiti e a men gorko rawna conciijo bawla sukunduujo,yi'ataake e makko batte yaadu, gooto amen andaamo, haa o joodii ka nelaado -y o Alla juulu e makko o hisinamo - otuggi koppi makkodin ka koppi nelaado, o fawi ne-wemakkoden ka busi makko.

O wi'i: ko an yo Muhammadu yewtin fii islaamu on?

Nelaado wi'i -yo Alla juulu e makko o hisinamo - lislamu on ko seed agol reweteedo alaa siwanaa Alla, seedoo Muhammadu ko nelaado Alla, e nyinnugol julde, etottugol zakka, e hoorug ol suumayee e hajjugol ka suudu kaaba nde wootere wona nde wawdo)).

O wi'i: a goongii.

O wi'i: men haawiimo himo lanndaademo o gumdi-namo.

O wi'i: yeetin fii liimaanu on?

O wi'i: konde gomdintaa Alla e malaykaabe makko ben e de fte makko den e nelaabe makko ben e nyalaa-nde sakkitiinde n den gomdinaa koddoruyee Alla'on ko moyyi e makko e ko boni

makko.

Owi'i: a goongii.

O wi'i yewtin fii muyyere nden?

O wi'i: konde rewirtaa Alla wasida sutiimo, si'a sutaakim o kanko homo sutimaa.... haa o wi'i: ko an yo Umaru hida an ndi landiido'on?

Mi wi'i: ko Alla e nelaado'on anndi.

O wi'i: ko Jibriilu nii himo ari anndingol on diina mon kan.

A dñi hadiiseeji d'idi nelaado'on -yo Alla juulu e makko o hisinamo - ban nginii lasli liimaanu'on e lisaamu'on e dewal-ngal, o yawtaali d'indon o yahi e nyaawooje goo, wu-rin ka hadiise Mu'aaju o j'antaaki hay fii korka kan maa hajju'on. cernoobeben jantike ko hadi o jantoo fii majji ka hadiise Mu'aaju kono hinaa nde e diftere doo woni nokku banngingol d'un.

Wano mi etori fodde komi waawi dallinorgol e ka-la yewter e fii aqiida on aaya, maa buri aayah e deftereAlla ka jogitagol daalol Alla o toowi:

(وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ (التوبة: ٦)

(Se gooto e serkubeben fattinike ka maada fattomo haa o na na haala Alla kan)

No haani be naniney haala makko kan sabu hika mari mbe leede poodaydi hakkil yettaki, heewii e ben silmaybe nde wi'a ta ko aayeeje quraan de o jangnaa den woni sabu o silmi.

Mi etike wodditagol haalaaji memminaydi lannde e salaar e immorde e hakkil janngoowo'on, mi ruttaa-li kadi jibayeeji mi hennyitor jantagol dalilji e lasliijiriwaydi d'in jibayeeji.

Mi etike nde deftere nden wonata foyqitiinde hawru-nde, nde wa'a wano laanye tinndinaydi, nde wodditii danmbudi e keeri ko defte mawnude anndiraa.

Dee golle ko tinnaare neddanke, no feenyi e majje neddank eyaagal wano: loore e uytagol e palje, goo-nga ko woni emun

ko immorde e Alla, mi torike Alla nde wadata dūn fii makko kanko tun, o jabananni dūn o waɗa dee golle jabaade, faljer e ko woni e mun ko immorde'an e seytaane, Alla no senii e palje e ra-bbindinaare, mi torike Alla yo'o wattitu palje den s awaaba, majjeren den peewal.

Mi yettii ka lannoode bismagol doo kala etiido fii yaltingol muula nantina saakita ndee deftere, mitori-ke yo Alla sowanb e baraaji mawnina mbarjaari o wa-ɗa dee golle golle moyye e gandal nafayngal ko kanko woni wawɗo dūn jogii, sakkitood e du'aa men, en yettii Alla jeydo winndere. julde e kisiyee wonii e annabiijo men Muhammadu e beygoore makko e wondiibe makkoben be fow.

Wallifiido

D. Muhammadu bin Abdulaahi bin saalih
Assuhaymi

ص ب ١٠٣٢ — الرياض ١١٣٤٢

المقدمة

Ardinde

Yetoore wonanii Alla En yettiimo en dabbiiriimo ballal en insinikemo en mooliriimo boneeji wonkiiiji men e bone golliil imen, kala mo Alla fewni majjinoo-womo alaa kala mo o majji ni fewnoowo alaa, mi see-dike reweteedo alaa siwana Alla ka nko tun kafidiidoalnaamo, mi siidike Muhammadu ko jiyaad o Alla e nelaado makko *-yo Alla juulu e makko o hisinamo hisinnde -*.

Baawo yettude Alla e juulude e nelaado:

Alla nelii nelaabe makkoben e tageefongon fii wata laatano yinbeben hujja baawo nelaabeben, o jippinidefte peewal e yur meende e annoora e cellal hari ne-laabeben ko feyyi nelete e yinbe mabbe ben tun, bereeninee defte mabbe, kodun wadi s ide muli saryaajimabbidin kadi wattitaa sabu kodi jippinaa ko e yinbe tod'aaabe e jamano hetii'oo.

Hooti Alla hertini annabiijo makko Muhaamadu *-yo Alla juulu e m akko o hisinamo -* o wadimo timmoode annabaabe e nelaabe, Alla da ali o toowi:

(مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ) (الأحزاب: ٤٠)

(Nelaado laataaki ben gooto e worbemon ben kono ko'o nel aado Alla e timmoode annabaabe), o teddini-rimo deftere burn de moyyude quaana'on o fawtii ree-nugol nde o acciraalidun tagu makko o daali *o toowi*:

(إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ) (الحجر: ٩)

Ko menen jippinii quraana'on ko menen kadi reenimo, o wa di sarya makko'on heddiido haa dargal da-roo, no jeyaa eko heddini sarya makko'on gomdingolmo e noddugol e makko

wondude e munyal, laatikelaawol nelaado men Muhammad -
yo Alla juulu e makko o hisinamo - e laawol jokkubemo ben ko noddugol
e kaa dii-na e huure gandal e faamu Alla daali ka fenyengol
laawol mabbe:

(قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ
الْمُشْرِكِينَ) (يوسف: ١٠٨)

(Wi'u: dundoo ko laawol an nii mido nodda e diina Alla kan
min e ben jokkubelan sinaade wonanii Alla mi laataaki jeyaa
do e sirkube), o yamirimo munnya-gol lorra noddugol e kaa d
iina o daali o toowi :

(فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ) (الاحقاف: ٣٥)

(Munnyu wano munnyuri non nelaabe joomiraabe pellital),
o daali o toowi :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) (آل عمران: ٢٠٠)

(Ko onon yo gomdinbe munnyee tabiton joo on maloyte),
ka jokkugol ngol laawol Alla teddungol, mi windi ndee def
tere ka noddugol e laawol Alla mi wallitori deftere Alla nden
e sunna nelaado'on -yo Alla juulu e makko o hisinamo - mi banngini e ma
yre kabaru tago-gol oo aduna, e tagogol neddanke teddinamo,
e nelu-gol nelaabe e makko, e alhaali diinaaji aditiidi lislaam, m
i banngini fii lislaam maanaa makko e cobbi makko, mo faalaa
ma peewal haray hinongal yeeso makko, mo faalaama dadud
e mi bannginaniimo laawol no o dadira, mo faalaama jokkude
laawol annabaabe e ne-laabe e yinbe moyyube ko dundoo won
i laawol mabbe mo duurike laawol mabbe haray o daynitike o
jokkiilaawol majjere.

Kala jon diina o nodday yinbe ben e makka o fiba ko kan
dun tun woni goonga o nodda yinbe ben yobe jokkumo e ko w
ootindini kon be mawnina yeesoojo laawol mabbe on.

Amma juldu'on o noddataa e laawol makko sabu o maraa la

awol ngol o hertori sabu diina makko kan ko diina Alla ka o yidani hoore makko Alla daali *o toowi*:

(إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ) (آل عمران: ١٩)

(Anndu diina kan ka Alla ko islaam), O noddataa e mawnin gol neddanke sabu hibe fota ka diina Alla be sertaa sinaa ka hulugolmo, o noddaybe yobe jukkulaawol makko, be gomdina nelaabe makkoben be jokka sarya makko mo'o jippini e tim moode nelaado makko Muhammadu *-yo Alla juulu e makko o hisinamo -* o yami-rimo yoo yottinka e yinbeben fow.

Komi winndiri ndee deftere ko noddogol ka diina Alla ka'o yidi, o jippiniri sabu makka timmoode ne-laabe makko, eka fewnugol on faalaado peewal e malal, mi woondirii Alla ta gaado woo hebataa haqii-qa malal siwanaa e kaa diina, o hebat aa buttu siwanaa on gomdindo Alla e nelaado e lislamu, se editike goluuje naatube e kaa diina ko neebi e fewndodoo wonde be anndaali haqiiqa ngurndan aduna sinaa ndebe na atunoo e kaa diina lislamo, be meedaali malal siwanaa e n der islaamu'on...sabu kala nedanke no rerdani malal no dab bita buttu ko goonga mi wallifori ndee deftere, mi torike Alla nde o hertinta dee golle fii makko, o wadade nodaayde e laawol makko, e nde o wenndantade jabeede, o wadade gollem oyye nafayde jonmun adana laahara.

Minewnani kaa faalaado muulude ndee deftere maa nantin golnde e kala haala ka ontigi faalaa nantinde nde sitawii o eg gay nde e hoore nundal, e nde o neldatanmi deftere e ko'o firik on fii yomi anndu wata etaareejidin fillite.

Mido jortii kadi kala mardo ko'o wattani yila maa ko beydi tetee e ndee deftere foti ko'e lasli mayre maa eko haalaaji kand e firaadon nde o addantanmi dun e ndee nokuure an jantaand

e doo.

En yetii Alla ka arande eka sakkitoonde e gunndoo e kene n o woodanimo yettoore kene e gunndoo, no woodanimo yetoo re aduna e laahara, no woodanimo yetoore kammungun tew e leydindin tew e tew kala ko'o yidi emmorde e huunde joom i amen, yo Alla juulu e annabiijo men Mhammadu e wondiibe makko e jokkuba laawol makko o hisinamo hisinde haa nya-l aande njoddi diina.

Wallifiido: Muhammadu bin Abdulaahi bin saalih Assuhaymi

ص ب ١٠٣٢ ، أو ٦٢٤٩ ————— الرياض ١١٣٤٢ ، أو ١١٤٤٢

أين الطريق؟

Honto laawol ngol woni?

Tuma nde neddanke mawni o haqqili lanndule hee-wude ar ay e hakkil makko wano: ko honto mi iwi? ko hondun addin mi? ko honto mi feewi? ko honmbotagimmi tagi oo aduna mo ggu'an? ko honmbo jey ooaduna? ko honmbo woni fewjude fii makko? e lanndule goo tanaa dee doo.

Neddanke'on kankotun o waawata anndude jaabaajidee lanndule, ko wanonon kadi gannde keseden sabu dee lanndule ko yowondirde e fii diina, ko fiidun filla-yeeji e penaale heewi n anaama fee dee lannde, dun don fow koko beydanta neddanke wenmbaare e kolol.

Weebantaa niddanke hebugol jaabaaji selludi fii dee lann de siwanaa hara Alla fewnumo e diina selluka, kan diina jogiika jaabaaji tayaydi dee lannde e tanaamajje, sabu kooko lannda a doo ko jeyaadun e fiyakuu-ji wirniidi, ko diina sellukakan tun hertori goonga ekongol sellungol, ko kanka tun woni immorde e Allao wahyiniika e annabaabe e nelaabe makko ben, kodu nwadi no fawii kala neddanke nde o faandotoo diina selluka kan o anndinooka o gomdinaka, fii yo wen-mbaare nden e sik ke on iwu e makko o feewa e laawol focciingol.

E dii dereeli araydi doo mi noddima jokkogol laawol Alla focciingol, mido weebitane yoga e dalilji e hujjaa-ji fii yaa tenyindi wattanaa yili e majji ndaariraadi doy.

وجود الله وربوبيته و وحدانيته وألوهيته سبحانه

**Woodeede Alla e tawde kokanko tagi
e ngootankaaku makko e tawde ko kanko
woni reweteedo o senike**

Ko heewi e yinbeben no rewa sanamuuji moyyi-naadi wa no ledde e kaaye e neddanke, ko dun wadi heeferbeben e Al

yahuudi'en lanndii nelaado -yo Alla juultue makko o hisinamo - yoo sifa no be Alla kanko ko e honduno tagaa, Alla jippini o toowi :

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ)

(Wi'u ko kanko woni Alla ko'o gooto, Allaahu tuu-gorteedo , o jibinaali o jibinaaka o mara gooto yero-ndiraado) O anndi ni jiyaabe makkoben hoore makko o daali o toowi :

(إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُعْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ) (لأعراف: ٥٤)

(No joomi mon Alla tagudo kammuuli e leydi e nder balde je egoo hooti o fotondiri ka arsi makko jemmaon no suuma nya lorma'on, himo dabbitsa nyalormaon e henyaaare o haabata, n aange ngen e lewru ndune koonde den no eltiraa yamiroore Alla, hey! ko kanko tagi tagungun e yameroore nden hertanii Allaahu teddufo jeydo winndere nden) O daali o teddi :

(اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رَوْحَيْنِ اثْنَيْنِ يُعْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ) (الرعد: ٢-٣)

(Alla on bantudo kammulidin ko aldaa e tugaali deye'o ton o fotondiri ka Arsi makko o elti naangengen e lewrundun def ow hidii yaade haa e lajal hettangalhimo fewja fii fiyaake'on o banngini aayeejeden joon yanante hawrugol e joomimun, ko kanko fonti ley-dindin o wadi ton pelle e candi e noone k ala dimdeo wadi ton nooneji didi jemma'on no suuma nyalorma'on) haa o daali o toowi :

(اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ

بِمِقْدَارِ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرِ الْمُتَعَالِ (الرعد: ٨-٩)

(Alla no anndi ko reedata kala deyun eko beydotoo e regaaji eko uytotoo himo ebbi kamakko kala huunde anndudo ko wirnii eko feenyi mawnudo toowudo) o daali *o toowi* :

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ
لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ
أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ
الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ (الرعد: ١٦)

(Wi'u ko honmbo tagi kammuulidin e leydindin wi'u ko Alla, wi'u e'on jogiti ko woori Alla yibbe be waawataa nafud e hooremun maa lorra, wi'u yarli no fota bundo e yi'oowo maa nofota annoora e nibe, kaa be wad'an Alla kafidaabe tagu be wako o tagi kontaguulidin nanndanibe wi'u ko Alla tagi ka la huunde ko'o gooto fooludu), Alla *o senike* bannginanibe aayeej e makkoden o wadanibe maandeeji o daali *o toowi* :

(وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ
الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ
بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْتَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا
عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
(فصلت: ٣٧-٣٨-٣٩)

No e aayeeje makko den jemma'on e nyalorma'on e nangeng en e lewrundun wata'on sujjan nangengen e lewrundun sujjan ee Alla on tagudodi sitawii ko kanko rewoton, sibe mawninti nike ben wonbe ka joomimaa hibe subunhinanamo jemma e nyalorma be haa-bata, No e aayeeje makko den a yi'ay leydin din no yoori kin simen fusinii ndiyan dan e mayri ndi dilla ndi i yura on wurnito ndii leydi o wurnitay maybeben Alla no wa

awi kala huunde), o daali *o senike* :

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ
لِّلْعَالَمِينَ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ (الروم: ٢٢-٢٣)

(No e aayeeje makko tagugol kammuuli d'in e leydi ndin e lu utondirgol dende mon e nooneji mon woniie kooko jantaa a ayeeji wonande anndube, No e aayee-je makko daanagol mon j emma e nyalorma), o sifuri huure makko sifaaaji yoodudi tim mud'i o daali *o toowi* :

(اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ) (البقرة: ٢٥٥)

(Alla rewiteedo alaa siwanaa kanko wurdo dartiido o njoŋa ta o daanutaako no wonanimo dendaangal kowoni ka kammu uli e ka leydi ko honmbo tefoyta ka makko siwanaa e duŋay ee makko? himo anndi kobe ardini e kobe sakkintini be hubin dutaako huunde e gandal makko siwanaa ko'o yidi), O daali *o toowi* :

(غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ) (غافر: ٣)

(Yawtoowo bakkatu jaboowo tuubuubuyee sattudo lette jon doole rewiteedo alaa sinaa kanko kaka makko woni ruttorde nden), O daali *o toowi* :

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ
الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ) (الحشر: ٢٣)

(Ko kanko woni Alla rewiteedo alaa sinaa kanko lando s eniido jon kesiye gomdindo jaalii jon tiddu-ngal e manngo no yankinaniimo kala huunde Alla no senii e konkko kobe se rkantamo).

Ko'oo woni tagudo rewiteedo nyeenyo wawdo anndind o jiyaabe mun ben huuremun o wad'anibe aayeeje makkode

n seedeeji, o sifori huure makko si-faaji timmal, tinndinii w oodeede makko e tagogul makko e tawde ko kanko woni re weteedo saryaajiannabiijo'on, e hakkille neddanke moftede n fow no fotti edun, mi bannginante yoga e dun e kooko arata doo, ammaa dalil woodeede makko e tawde ko kanko tagi ko kooko heedidoo:

١ — خلق هذا الكون وما فيه من بديع الصنع

1-Ko tagugol oo aduna e ko woni e makko e golle hawniifi

No hubindii neddanke oo aduna mawdo laatiido immord e e kammuuli e koode e jarraaji e leydi fun-taandi yaajundi n o e mayri nokkeeli hikkondirdi ser-tudi pudateeri mun sabu sertugol majji, no ton kala noone dimde, e noone tageefooji, di fow a taway nomari gorun e deyun... oo aduna tagaali huure mun feerewoo alaa no woodi tagudomo sabu weebata a nde o taga huure makko, ko honmbo woni ko tagimo e ndii njuddudi hawniindi o timminirimo no yoodiririi, o wadimo maande wonannde taskotoobe siwanaaAlla gooto fooludo on mo tagudo reweteedo alaa si-naa kanko o daali *o toowi* :

(أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ □ أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ) (الطور: ٣٥-٣٦)

(Ebee taga e baawo tagudo kaa ko kambe tagi hooremabbe kaa be tagu kammuuli din e leydindin ko woni goonga be gom ninaa ngootankaaku Alla e bawgal makko) dee aayeeje no mofti piiji tati:

- 1- yarli be taga e meere?
- 2- yarli ko kanbe tagi hoore mabbe?
- 3- yarli ko kanbe tagi kammuuli din e leydi ndin?

Sibe tagaaka e meere, be tagaa hoore mabbe be ta-gaa kam muuli din e leydi ndin, haray feerewoo alaa bee be qirritoo w

oodeede tagudobe on tagi kammuu-lidin e leydindin d̄un ko Alla gooto fuuludo.

٢ — الفطرة

2- tagudi ndin

Tagungun no tagiraa girritagol tagudodun e wonde ko ko k anko buri mawnude timma kala huunde d̄undoo koko tabiti e wonkii kala niddanke buri piijidin fow, hatonjinaa bannginane ede dalil d̄undoo siwanaa on mo tagumun ngun waylaa, hebi mo alhaaleeji ittaydimmo eko o jabi o gomdini, Alla daali *o toowi* :

((فَطَّرَتَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ)) (الروم: ٣٠)

(Diina Alla ka'o tagi yinbe e mun wattitoowo diina Alla kan alaa kodun woni diina focciika), nelaado wi'i -yo Alla juulu e makko *o hisinamo* -

((ما من مولود إلا يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه كما تنتج البهيمة بهيمة جمعاء هل تحسون فيها من جدعاء؟ ثم يقول أبو هريرة وقرأوا إن شئتم: ((فَطَّرَتَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ))

((Jebinaado alaa sinaa o jibinte e diina tawhiidi ko mawbi makko ben wattatamo yahuudiyanke maa na-saarayanke maa majuusiyanke wano munmunte hunkun rimirteenon hara kun maraa ayyibewoo kaa on taway kokun seekaakun noppi kaa ko sunnaakun, rifti Abuu hurayra wi'i janngee sidon yidi:

((فَطَّرَتَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ))

Diina tawhiidi ka'o tagi yinbe e mun wattitoowo dii-na tawhi idi kan alaa)) o wi'i kadi:

((ألا إن ربي أمرني أن أعلمكم ما جهلتم مما علمني يومي هذا كل مال نخلته عبداً حلالاً وإني خلقت عبادي حنفاء كلهم وإنهم أتتهم الشياطين فاجتاهتم عن دينهم

وحرمت عليهم ما أحلت لهم، وأمرتهم أن يشركوا بي ما لم أنزل به سلطاناً))

((Hey joomi an yamiriilan nde mi anndinta'on ko majjado n ko'o anndinimmi hannde: kala jawdi ndi miokki jiyaado an no dagii, mi tagii jiyaabe an fow e diina tawhiidi ontuma se ytaaneejidin ari ittibe e diinamabbe di harminanibe ko mi dagi nanibe di yamiribeyobe sirkanan ko mi jippinaali e mun hujja))

٣ — إجماع الأمم

3 - fottugol mofteden

Mofteden fow no fotti ko neebi e fewndodoo wondeoo aduna no mari tagudo ko'on woni Alla jeydo win-ndere nden ko'o ta gudo kammuuli e leydi, o maraa kafidaado e tago makko e l aamu makko *o senike*.

Eggaaka e mofte woo feyyude wonnde reweteedi mabbe d in no kafidi e Alla tagugol kammuuli d'in e leydi ndin, ko w oni goonga hari hibe fibi ko Alla ta-gibe tagi reweteedi mabbe d'in, tagoowo arsika alaa si-naa kanko Alla, nafa'on e lorra'on ko' e junngu makko woni *o senike*. O daali *o toowi* fii qirritagol sirkobe ben ko kanko woni tagudo:

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ (إلى قوله :) وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنَ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولَنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ (العنكبوت: ٦١-٦٣)

(Si'a landikebe ko honmbo tagi kammuuli d'in e leydi ndi n o elti naangengen e lewrundun be wi'ay ko Alla ko honno b e suriraa e wootindingolmo baawo be qrritaade d'un? Si'a la ndikebe ko honmbo jippini immorde ka kammu ndiyan dan o wurnitiri dan leydindin baawo maygol mayri be wi'ay ko Alla wi'u: en yettii Alla ko heewi e mabbe be hakkiltaa), o daali

O *teddii*:

(وَلَكِنَّ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ) (الزحرف: ٩)

(Si'a landikebe ko honmbo tagi kammuuli d'in e leydi ndin be wi'ay ko Alla tagidi jon teddungal e ganndal).

٤ — الضرورة العقلية

Hakkille den bee qirritoo dun

Hakkille ned'danke taway feerewoo alaa bee de qirritanoo o aduna tagudo mawnufo, sabu hide sutii oo aduna no hid e anndi ko'o fuddufo o fuddaaki hoore makko kala ko fud daa feerewoo alaa nomari fuddufo.

No hiba ned'danke tanpere a sateendeeji si'o ronkii ko walla mo o fewtay kisan joomi makko o dabbiramofaabo yo ittanm mo himme e sunnu makko, hay si'o yeday Alla e saa'iiji goo o rewa sanamu, o waawataa ittude dun feerewoo alaa bee o qirri too tagodo mo'on, hay munmuntteeji d'in si masiibo hibiidi di tiggitoto ka kammu.

Alla hunpitii fii ned'danke si lorriike ko yaawi suti a yi'ay hi mo toroo joomi makko yoo ittanmo lorra'on Alla daali *o toowi* :

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا (الزمر: ٨)

(Si ned'danke lorriike o torooto joomi makko ko'o ruttiiido e makko si'o wattitaniimo lorra'on neema o yijjita ko'o wonn oomo toraadekon o wa'dana Alla kafidaabe), Alla daali *o toow* /ka hunpitugol fii alhaali sirkubeben:

(هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحْيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَنْعُونَ فِي الْأَرْضِ بَغَيْرِ الْحَقِّ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَعَيْتُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) (يونس: ٢٢—٢٣)

Ko kanko woni ardaade'on ka njorndi e ka baharuhaa si'on laatike ka laana ka dogide e mabbe e henndudeeyundu be wil toradun tun arabe henndu tiidundumorloodi din hubindurabe kala banje be sikka be hu-bindaama be toroo Alla be labbinana nmo diina be wi'asi'a dandii men e oo musiiiba doo men laato to yettaybema, toma nde o danndunoo be be bewi ka leydi ko aldaa e goonga ko onon yo yinbe battane bewremonnden ko e mon yiltotoo dakmitoree neemaaji ngurndanaduna huuti kak a a men ruttotodon men hunpita'on ko laatino don hi don hu uwa. Alla daali *o tedii*:

(وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوَجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ) (لقمان: ٣٢)

(Si morolleden waade wa nibeden suumiibe be toroo Alla be labbinananmo diina si'o dandiiibe haa be he-wtii ka njorndi ataway e maabbe hakindiido e golle moyye no mabbe yi ddoowo neema'on ronka gollode ko moyyi few. fennataa aay eeje amen'den sinaa heewudo janfa yeddoowo)

Ko'oo woni reweteedo fuddudo adana'on, o tagi neddank e o labini mbaadi makko ndin, o wadi e ha-kkil makko rewgo lmo jebbilnoomo, annda ko kanko woni tagudo, ko kanko woni reweteedo, mofteden fow no fotti e dundoo feerewoo ala a ko'o gooto, ko o tagudo, ko'o reweteedo gooto, wano woni rinon o maraa kafidaado ka tagogol o maraa kafidaado kadi d ewal, dalilji tindindi e dundoo no heewi no e majji:

1- Alaa e oo aduna sinaa riweteedo gooto, tagoowo arsika n afa alaa sinaa kanko, si reweteedo goo tagudo no woodunoo h ara naa Alla be puudu'tirayno goddo e mabbe jabataano kafid ode e o'ya bee goddo wona fooludu o'ya wona foolaadu, fo olaado'on waawataa won'de Alla, ko fooludo'on woni Alla o kafidataa egooto ka dewal wano o kafidiraali'non e godd o ka tagugol, Alla daali *o toowi*:

(مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ) (المؤمنون: ٩١)

(Haaju Alla alaa e beddo aldaa e makko tagudo goo sina a dun kala yaaday'no e'ko tagikon goddo e mabbe fuulay'n o o'ya Allahu'on senike e'ko be wonimo siforde)

2- Han'ndaa e reweede sinaa Alla, no woodanimo laamu k ammuuli din e leydi ndin, ned'danke reway Alla on nafuuwo mo ittanamo lurra e fitina, waawataa wadde d'undoo sinaa jon kamuuli din e leydi ndin eko woni hakkunde majji, sino won 'dunoo e Alla re-weteedi wano sirkobeben wiirion, jeyaabe ben da-bbay'no laawol yottinay'ngol be e rewiteedo on tigi s abu den'daangal dii reweteedi woorudi Alla ko Alladi woni r ewde di dabba banniteede ka makko, no haanani kala faala ado rewde on nafoowo maa lorra nde o rewata Allajo tigi tigi jo on mo fow woni rewdeon, Alla daali *o toowi*:

(قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَعُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا) (الاسراء: ٤٢)

(Wi'u: si laatino wonndude e Alla reweteedi wanobe wiirin on de d'abbay'no laawol nodi fuuliramo dijatta laamu makk o ngun wano lanbe aduna bin jatti-ndirta non). kala faalaado a nndude goonga on yo jan-ngu daalol Alla *o toowi*:

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ
إِلَّا لِمَنْ أَدْنَىٰ لَهُ) (سبأ: ٢٢-٢٣)

Wi'u noddee din sanamuuji di wondon rewde di wiidun ko Alla, yodi nafu'on ,di maraa yeru ko zarrapiisata e nafa ma l orra ka kammu wanaa ka leydi, di kafidaa e Alla hay fuy, ala naa Alla ballal immorde e majji tefuurenden nafuytaa ka mak ko sinaa on mo'o dujanii), dee aayeeje tayirii yowitagol bernd e ned'dan-ke e tanaa Alla piiji nay dinlle:

Aranundun: dee wi'aadi ko kafidudi Alla di maraayeru ko zarra peesata mo maraa yerudun o nafataao lorrataa o haa na reweede maa kafideede e Alla,ko Alla jeydi ko kanko t un fewjata fii majji.

Dinmundun: di maraa hay fuy ka kammuuli e ka leydi di kafidaa e Alla tonfi yeru ko zarra piisata.

Tammundun: Alla hatonjinaa e ballal tago makkongun ko kanko wallitabe ko nafatabe ittanabe lorrasabu timmugol a nngal hatonjingol makko e mabbe e hatonjingol mabbe e m akko.

Nayabundun: dee wi'aadi ko kafidudi Alla di maraa tefanoy gol jokkubedi ben di newnantaake dun o newnanta tefuy gol sinaa waliyuube makko ben be tefanoytaa sinaa on mo'o yarlii.

3-Tabitugol njummudi oo adana no tinndini won'de wondo f ewjude fii makko'on ko tagudo gooto rewe-teedo gooto, wan o tawirinon weebata nde wonanta ooaduna tagobe dido ko w nonon kadi weebataa nde wonantamo reweteebe dido Alla daali *o toowi*:

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا (الانبياء: ٢٢)

(Si laati no ka kammu e ka leydi reweteedi siwanaa Alla di b onay'no), sabu gooto fow e mabbe haray nohaani nde o widd odata e fewjogol fii aduna'on dun waday be puudondira be y eddotira ko dun addata bo-nugol majji. Si tay ned'danke weeba taa nde wonantamo ruuhuuji didi fiwjaydi fii makko sabu dun waday o halkoo ko honnu wiireten wonanay aduna'on rewe-t eebe dido ko kanko buri mawnode.

4- Fottugol annabaabe ben e nelaabe ben Alla ko gooto: muftidin fow no fotti ko anaabeben e nelaabeben buri timmu de hakkil, buri moyyude jikko, buri laabande yinbemun, bu ri anndude faandaare Alla, burata fewnude a laawol foccingo

l, sabu ko'e junngoAlla be woni yettude, be yottina e yinbeben, anaabaa-beben e nelaabeben fow aranu mabbe'on ko Aada masakitiido'on ko Muhammadu -yo Alla juulu e makko o hisinamo - fottii noddugol yinbe mun e gomdingol Alla rewamo kanko tun go mdina ko kanko tun han'ndi e reweede. Alla daali o toowi :

(وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ)
(الانبیاء: ٢٥)

(Men nelaali aditaadema nelaado sinaa men sowndi-kemo re weteedo alaa sinaa Alla reweemo) Nuuhu wi'a-ni yinbe makko a daalol Alla o toowi :

(أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ) (هود: ٢٦)

(Wata'on rew sinaa Alla mido hulani'on lette nyalaa-nde muusude) nelaado wi'ani yinbe makko a daalol Alla o toowi :

(قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) (الانبیاء: ١٠٨)

(Wi'u anndu komi sowndaa reweteedo mon'on ko gooto yar li on jebbiloto).

Ko oo woni reweteedo tagodo aduna'on tagi ne-d'danke t eddinimo o wadi e makko qirritagol ko Allawoni tagudo reweteedo o wadi buttu makko'on ka gomdingol Alla rewamo jokka laawol makko foccii-ngol, ngol annabaabe addanibe, o okkimo hakkillefiyaake makko on moyyataa yaara no o faaliraa non sinaa si'o gomdini Alla. o senike.

Si diina makko kan foccike, ruuhu'on deeyii, wonkiikin tabitii, hakkileden gomdini, ontigi malee o buttina aduna e laahara.

Si neddanke salike dundoo o wuuray haajuuji ma-kkodin fow no lancitee o wona wenmbiido e oo adu-na, o jinnda hakkunde reweteedi di waawataamo na-fude di lorrataamo, fii yo neddanke tabitu e liimaanu feenyamo bonugol keeferaako, Alla piyani dun misalsabu misedin koko bannata maanaa'on e hakkil

neddan-ke, o ebbindire hakkunde jiyaado mo buy kafi e jiyaa-
do wonando neddo gooto o daali *o senike* :

(ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا
الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) (الزمر: ٢٩)

(Alla piyi misal fii gorko jiyaado mo bona jikku'enkafi hibe
puudo'ndira'mo fii golleeli mabbe oodoo noyamiramo oya no
hadamo oo jeyaado doo no wenmbiihakkunde bee koohoobe m
akko ko honmbo o doftotooe gorko wonando aaden gooto mo
yya jikkuujo yarli alhaaliji bee no futa kowanonii kadi fotata
a gomdin-do Alla wootindinimo ka dewal e on sirkadomo re
we sanamooje sertudi, en yetii Alla hujja'on no ban'ngi e mabb
e kono heewi e mabbe be anndaa goonga).

Baawo mi ban'nginii dalilji tindinde woodeede Alla tag
udo reweteedo haray no muyyi nde an'ndetentagugol makko a
dna'on e neddanki dabbiten kadi ko hondun e hikma o tagiri
dii.

خلق الكون

Tagugol aduna'on

Oo aduna e kammuuli mun e leydi mun e koode mun e m
ajarraji mun e candi mun e ledde mun e ko hedditii munmun
teeji mun Alla tagiidi *o senike o toowi* hari di laataaki hay huunde
Alla daali *o toowi* :

(قُلْ أَيْنَ كُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ
الْعَالَمِينَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ
سَوَاءً لِلْسَّائِلِينَ ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ
كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ فَفَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَى فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا
وَزَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ) (فصلت: ٩-١٢)

Wi'u e on yedday on tagudo leydindin e nder balde d'idi wad anonmo kafidaadi ko kanko woni tagudo kala ko tagaa, o w adi ka dow leydi ton pelle o hebbi-ni muyyere e mayri o ebb e nguuree yinbe mayri'on o tagidun e nder balde nay wonan' de landiibe ko e nder baldi jelu d'un tagaa. hooti o fewtani tagogol kammu ngun taykogo curki ontuma o wi'ani kammun gun e leydi ndin aree ko'on doftiibe maako'on anyu-be di wi'i men arii komen doftiibe, o tagidi kammuuli jeedidi e nder bal de d'idi o wadi e kala kammu kongu hatonjini e malaykaa be e piiji di gooto anndaasinaa kanko, o cudiri kammu hik kiingu e aduna'on koode jalbude o wadide reenirdun sayta aneeji fii wata di hedito mbatu dowdowu ngon, kooko janta a ko ebboore Alla teddufo ganndu. Odaali *o toowi* :

(أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرَضُونَ)
(الانبیاء: ٣٠-٣١-٣٢)

(E bee yeddube anndaa hari kammungon e leydi ndin no notondiri men senndi'ndiri di men wadi immor-de e ndiyan dan k ala ko wuuri, e bee gomdintaa bawgalAlla ngal, men wadi ka ley di pelle fii wata ndi dimmbu-be, men wadi ton laawi joo be re waydi be hewta kabefaalaa, men wadi kammu ngon d'aggal reenaangal, kanbe e aayeeje amen den kobe duuriibe de).

Oo aduna tagaama fii hikmaaji mawdi di muftotaa-ko, no e kala gibal e makko hikmaaji mawdi e aayee-ji mugindi, si'a ta skike aaya gooto a yi'ay ko hawnii. Ndaarii kaawee golle Alla e dii pudateeriji waasaaka kakol gootol wanaa dadul wanaa dimdeden nafaaji de hakkil neddanke hubindotaako farin fan sin mun.

Ndaarii laawi ndiyan dan e d'in dadi cewdi huriidilo'udi de neddanke waawataa yiide sinnaa o tenyin fota,ko honno di waa

wiri poodude ndiyan dan ka ley nabadan ka dow pudol? huuti dan riwa laawi majjan onno dadol ngol jabiriwoo maa no y aajiriwoo, ontoma di sennditoo di wona sewdi haa hara yiitere yiataadi.

Ndaarii no leggal ngal (lekki kin) rimirta, ko honno ngal iw rata e alhaali ngal yaha e alhaali wano bin-ngel saawaangel en yi'ay leggal ngal no buurii laabipoy, hay kaakol alaa e m aggal, on toma Alla holti-nagal ko buri moyyude e koltu, ng al fiina, ngal rima,ngal kaakina kaaki reenaydi ngal reena dim di maggalnguli e buubol e kala bunenji, refti Alla reena dee dimf ede njandi de yuyi de bendi de weli, ontuma dee dim-de weld e tettee e ngal leggal yuurunoo ngal ken.

Si'a ndaari leydi'ndin ko honno ndi tagiraa a tawayko kayri woni aaya burdo mawnude tinndindo fii ta-gudo'on, o tagiin di o wadindi ndaddudi e hodirde o eltindi fii jiyaabe makko b en o wadi tun arsike e nguu-ree mabbe, e laawi yottinaydibe e haajuuji mabbe, o tabintiniri'ndi pelle o wadipe peje reenay de ndi fii wata ndi dillu o yannyi pammeeje mayri'on o fontind i o weyyiti o wadindi muftayndi wurbeben dow mayri maybe ben leymayri, dow mayri'on ko hodo wurbe ben leymayri'on ko hodo maybe ben.

Ndaarii dee laadi yiilodaydi e naange mun e lewru mun e k oode mun e jippordi mun ko honno dun fow woni yiilorde e o o aduna yiilande duumiinde haa e lajal mun heppaangal e n dii njubbudi e ko woni ton e luutindirgol jemma e nyalorma e keeri setto e dabbunde e ndunngu e ceedu e nguleendi e bu ubol, e ko woni e nderdun e nafaaji wondi ka hoore leydi e noo nemunmunte e pudu.

Hooti taskodaa taguudi kammu ngun tenyinaangu laaw i buy a taway ko ngu aayeeji burde mawnude, tooweendi magg u yannji maggu nyiibugul maggu ngumaraa tugaale ley maggu wanaa yowirde dow maggu, ko bawdi Alla den jogitiingo, jogiti i leydindin fii tadi dillu.

Si'a ndaarii oo aduna e njubbudi makko labaandi (yoodun di) dun tindinte timmugol bawgal tagudo mo'on e timmugol gandal makko e hikkma makko e newagol makko, ataway hindi wa'i wano suudu ma-haandu heblaa e mayru kala ko ned danke hatonjini, ko kammu ngun woni keppoodi mayruleydind in wonindaddudi mayru, naange ngen e lewru ndun woni yonnordi mayru, ko koodeden woni cudaari mayru, hide tinndina wondo yiilaade e mayru laawi mayru, ngaluuji mayru'on no maraa e mayru, kala huunde e mayru no wadaa ka hawron darta don, nooneji puɗa-teerijiɗin din fow no hebliraa kanafataɗun ko wanononkadi munmunteejiɗin no e majji wad'deteeɗi, e bireteeɗi, no heboo e majji kadi ngooree e kultu no e majji kadi reenaydi. Alla wadi ned'danke'on e oo aduna wa lando newnanaado fewjogol ton golla yamira.

Si'a taskike oo aduna o fow makko maa yoga e makko ataway e makko kaawee, si'a tenyini mo ten-yinde a nundii abuurike e beleedi e jenbingol a ya-nante oo aduna ko tagaado, tagiimo nyeenyo wawdoanndudo o ebbiimo ebboode moyyere, o njubbimo njubboodi moyyundi newotaako nde laato too tagube dido. Alla ko gooto reweteedo alaa sinna kanko, si laatino ka kammu e ka leydi reweteedo hara naa Alla di bon ayno njubbodi e nafaaji majji'on kadi bona.

Si'a salike sinna nde danmbataa tagungun e tanaa tagudon go'on haray hida wa'iwa yiido marirdun piiji e takko caangol, moyyinaa dun haa moyyi hara ayyibeyi'ataake emun naa ko mu yyiraakon naa mbaadi mun ndin, hara dun jod'dinaa e naako o njano, hara no e makko kala noone dimdi, hara himo mari aynuuwokeppudo fii makko yewtotoodomo sownowoo e saa'i keppa dimdiden, hara hay fuy bonataa, si'o sonyitee o jonnay mu kala ko haani henndaade kon enmbere haaju mabbe'on e nobe hatonjirinon, hara nde o sunyi-tiwoo konii o gerdata.

hida yi'i wonde dundoo ko nii heburi, maraa yan-ngiido fii mun, maa fiwjoowo yo wonirni? hara haw-rondirtun yo oo wadirdun piiji e oo naakoo yo woodeko aldaa e wonnudo dun,

yeetin ko hakkile maaden wi'ay maa fii dundoo sidun laatik e, ko hundun ki yeetotomaa ki fewne e mun?

الحكمة من ذلك

Hikma dūn

‘Baawo en yiilaade taskoden fii tagogol oo aduna no moyyi nde jantotoden yoga e hikmaaji di oo aduna e dee aayeeje mawde tagiraa fii mun, no e dūn:

1- Eltugolmo fii neddanke: nde Alla nyaawonoo wadogol e ndii leydi lontiido rewoowomo wurnita leydi ndin, o tagiri fiidun, dundon fow, fii yo ngorndanmakko newo nguuree makk o e ruttore makko moyya Alla daali *o toowi* :

(وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) (الجاثية: ١٣)

(O eltani'on ko woni ka kammuuli e ka leydi wonii e kooko jantaa tasakuyeeji wonande taskotoobe) o daali *o toowi* :

(اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْأَنْهَارَ وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ) (ابراهيم: ٣٢-٣٤)

(Allaahu on tagudo kammuulidin e leydi ndin o jippini i mmorde ka kammu ndiyam o yaltiniri dan noone dimde arsi ke wonande'on o eltani'on laade denfii yode dogu ka maayo e y amiroore makko o eltani'oncandi din o eltani'on naange ngen e lewru ndun hidi yaara e njubbudi di haabataa di tultataa nafa wonan-de'on o eltani'on jemma'on e nyalorma'on o okki'on kala ko toridonmo si'on lintii neemaaji alla din onmuftataa

di neddanke no heewi toonyugul yedda)

2- Aduna'on seedee ko Alla woni tagudo ko'o gooto: sabu ko buri mawnude e oo aduna ko qirritagol ko Alla woni tagodo , gomdina ngootankaaku makko, nde tawnoo kodun buri mawnude o wadani dun see-deeji burdi mawnude e maandeeji burdi mawnude e hujjaaji burdi timmude, o wadi o *senike* kamm uulidin e leydindin e woodaadi hedditiidi din seedee dun kodun wadi no heewi nde arata ka quraan -no e aayeeje makko-wano woniri e dee aayeeje aruuje doo:

(وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) (وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) (وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا) (وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ) (الروم: ٢٢-٢٥)

(No e aayeeje makko tagogol kammuuli e leydi).

(No e aayeeje makko daanagol mun jemma e nyalorma).

(No e aayeeje makko hollugol on mayedin ka kulol e njortagol)

(No e aayeeje makko tabitugol kammu ngun e leydi ndin e ba wgal makko)

3-Aduna'on ko seedee immutal: nde tawnoo ngur-ndan dan ko didi: ngurndan aduna, e ngurndan laahara, tay ko ngurndan laakira dan woni ngurndan tigi tigijandan Alla daali o *toowi* :

(وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) (العنكبوت: ٦٤)

(Dan ngorndan aduna wonaali sinaa welsindaare e fijindaru e hodo ko ngurndan laakira dan woni ngurndan tigi tigijandan hanno hibe anndunoo) sabu ko ngurndan laakira dan heddotoo hedduda e neema duumiidu fii yinbe aljanna ben, e luttugol e lette poo-maa wonande yinbe yiite ben.

Nde tawnoo dee galle neddanke hewtataadi sinaa si'o maa

yee o immitinaama yeddide kala yeddudo immutal, tayi yo ttondiral mun e tagudo dun, junniti diina mun, bunni hakkille mun, ko dun wadi si Alla wadi hujjaji e baraahiinooji no wonk iiji din e fonndoojadin (berdeden) gomdin yananee immutal n o woodi, sabu ruttugol tagungun no niwii buri fuddugol ngu ko woni ngoonga tagugol kammuuli din e leydi ndinno maw ni buri ruttugol niddanke Alla daali *o toowi* :

(وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ) (الروم: ٢٧)

Ko kanko woni fuddudo tagungun huuti o ruttayngu ko dun burimo newaanaade) o daali *o toowi* :

(لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ) (غافر: ٥٧)

Ko tagugol kammuuli din e leydi ndin buri mawnude dii tago gol yinbeben) o daali *o toowi* :

(اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ) (الرعد: ٢)

(Ko Allaa woni bantudo kammuuli din ko aldaa e tugaale de yi'o ton hooti o fotondiri ka Arsi o elti naangengen e le wrundun di fow hidi yeeloo haa elajal happaangal himo fe wja o banngina aayeejedfin joo on yanante hawroygol e joom i mon)

وبعد يا أيها الإنسان

‘Baawo kooko jantaa ko'an yo neddanke

Si tawii aduna'on fow (fof) eltaama fii maada aayeeje e maandeeji makko wonii seedee yeesumaa seedo reweteedo al aa sinna Alla kanko tun kafidiido alanaamo, si'a an'ndii immi ntingolma no newii buri tagugol kammuuli din e leydi ndin a a

n'ndii a hawray e joomimaa o hasbe gollemaa d'in, si'a an'ndii adunaon fow ko Alla woni rewde tagu makko ngun fow nosu bunhin'de yetta joomi mun Alla daali *o toowi* :

(يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ)
(الجمعة: ١)

(No subunhinana Alla ko woni ka kammuuli e ka leyndi la ndo seniido teddudo nyeenyo) sujjana man-ngo makko, o daa li *o toowi* :

(أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ) (الحج: ١٨)

(E'a yi'aali no sujjana Alla ko woni ka kammuuli eka leydi e naange ngen e lewrundun e kuude den epelle den e ledde den e daabeeji d'in e ko heewi e yinbeko heewi e mabbe kadi joggidii e lette), kooko jantaadoo fow no juulande joomi mun, no hawrini dun non Alla daali *O toowi* :

(أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَافَاتٍ كُلِّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ) (النور: ٤١)

(E'a yi'aali no subunhinana Alla ben wonbe ka ka-mmuuuli e ka leydi e cullidin hara hidi fonti gabutanji majji kala no an'ndi no subun'hinirta'non e no juulirtanon)

Si tawii ban'ndomaa ndun no jaarude e koddoruyee Alla e e bbuudi makko bernde'nden e jope den e heyrenden e tere hedditiide den fow no jebbilanii joomimun, an neddanke'on non ko hundun subotodaa hakku-nde konko subidinadaa gomdigol joomimaa e yeddugolmo, hara a subuto yeddugol yagga yalt a e laawol barkinaagol ngol tire banndumaa e oo aduna wond o moggumaa subii?

Kala neddanke jon hakkille timmudi jabantaa hooremun yalt ugot e laawol ngol oo aduna yaajudu woni e mun.

خلق الإنسان وتكريمه

Tagugol neddanke teddinamo

Alla hoddirii nde o tagata tageefo han'ndufo e wur-nitugol o o aduna, on tageefo laatii neddanke, o huddi-ri kade ko'o taget eekon e mun wonata ko ndii leydi, o foddiimo tagode immorde e loope, o mbaadinimo e ndii mbaai ndi o woni e mun, nd e mbaadi makko ndin timmunoo fotondiri, o wutti e makko ruuhu makko'on, o woni neddanke yoodufo fotondirfo tagu n anoowo yi'a mimminoo wowla (kaala) o honnimo ka aljanna makko, o an'ndinimo kala ko'o hatunjini an'ndineede, o dag inanimoo kala ko woni e oo aljanna, o sinaa dimfe legal (lekki) gootal ka jaribagolmondaaramo.

Alla faalaa fen'nyinde darja makko'on o yamiri malayka abe ben sujjangolmo, be fow be sujjanimoo sinaa Iblisa o salii sujjude ka yaggugol e mawninti-nagol, joomi makko tikkanimo sabu ko'o lundii koo yamirimo kon, o hudimo sabu o mawnin'tinani'kemo, Iblisa torii joomi mun yo'o junnammo balde makko o nennanamo haa nyannde darngal, o nenna-nimo o junni balde makko haa nyannde darngal, sey-taane haasii Aadama -yo kisiyee won e makko - ko Alla burnimo kon kanko e jurriiya e dow Iblisa, o woondiri Alla o majjinay jurriiya Aadama on fow o ardanaybeyeesu e baawo nyaamo e nano sinaa ben nundube la-bbini diina mun rentee e bone, Alla no reeni bendon e janfa seytaane e hodo makko, Alla hajike Aadama -yo kisiyee won e makko - e janfa seytaane, seytaane sowonsini Aadama -yo kisiyee won e makko - e sonna makko Hawwaa'u fii yoo yaltinbe ka aljanna o wirtabe, o woondiranibe o wiibe mi laabanay on joomi mon hadiraali'on e ngal legal (kin lekki) sinaa wata'on wonu malaykaabejeyedon e luttaybe ka aljanna.

Be nyaami dimfe ngal legal ngal Alla hadibe, kobe adaa lettireede sabu kobe lun'ndii Alla kon ko feenyugul awraaji mabbe din, Alla an'ndintinibe ko'o hajiinoobe kon e janfa sey

taane'on, Aadamama insinii odabbi yaafuyee Alla yaafiimo o jabi nimo tuubuuyee'ono subiimo o fewnimo o ittimo ka aljanna m o'o hodu-noo e mun o jippinimo ka leydi sabu kaka leydi ton woni nyiibirde makko, ko ton arsike makko'on woni haa e saa 'i o hunpitimo wonde koton o tagaa koton owuurata koton o maayata koton o immintintee.

Aadama jippii -yo kisiyee won e makko - ka leydi kanko e sunna m akko Hawwaa'u jurriyaaji mabbe d'in layi be rewi Alla no'o yamiriribi non, sabu Aadama -yo kisiyee won e makko - laatike annab aajo.

Alla hunpitii en oo kabaaru o daali o senike :

(وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُعْتَدُونَ قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ) (لأعراف: ١١-١٥)

(Gmdii men tagii'on rifti men mbaadinii'on rifti menwi'ani M alaykaabeben sujjanee Aadama be sujji sinaaIbliisa o salii sujj ude. O wi'i ko hadu maa sujjugol o wi'i ko min burimo moyy ude a tagiilan e yiite a tagiimo e loope. O wi'i yaltu ka aljanna haananaama nde mawnin'tintodaa ton yaltu ko'a jeyaado e hoybe. O wi'i nennanan haa nyalaande immutal. O wi'i ko' a jeyaado e nennanaabe).

(قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ثُمَّ لَا تَنبَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمَنْ خَلْفَهُمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْهُومًا مَدْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ) (لأعراف: ١٦-١٩)

O wi'i sabu kumajjidaalan kon mi sakkotobe e laawol maa fee

wungol mi ardanaybe yeesu e baawo nyaamo e nano a tawataa ko heewi mabbe yettaybe, O wi'i yaltu ka Aljanna ko'a niny aado radaa e yurmeende an kala jokkodoma e mabbe mi hebbi niray'on fow jahannama, ko an yo Aadama hodu an e sonna ma a ka aljanna nyaamon kala ka yidirdon hara on battaaki dimde n gal leggal sakko laatodon jeyaabe e toonyube.

فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ فَدَلَاهُمَا بِعُرْوٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلُّ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ (قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ) (لأعراف: ٢٠ -

(٢٥

(Seytaane sowonsinibe fii yo'o wirtube o wi'i joomi mon ha daali'on e dimde ngal leggal sinaa fii wata'on wono malaykaab e maa jeyedon e luttaybe ka Aljanna, o woondiranibe ko'o jeya ado e laabandobe, o jafiibe tuma nde be nyaamunoo dimde l eggal ngal awraaji mabbe din feenyanibe be suimiridi kisan k aaki leddeAljanna'on, joomi mabbe noddibe o wi'ibe mi hada a-no'on e ngal leggal mi wi'ani'on seytaane ko ganyo mon b aleejo, be wi'i joomi amen men toonyi hoore amen si'a yawta naali men yurmedaa men men laatoto sanne jeyaabe e hayrub e, o wi'i jippee ka leydi yoga e moodon e yoga no ayri no wo odani'on ka leydi tonnyiibirde e nafa haa e saa'i, o wi'i koton wuuroton koton maayoton koton immin'tinte'don)

Tuma nde taskidaa golle Alla mawnude e tagugol oo nedd anke nde'o tagunoomo e ko buri moyyude e mbaadi o teddini rimo hakkil e gan'ndal e wowlugul labbina e mbbaadi labaan

di e alhaali teddudo, e ban-ndu fotondir'ndu e dabbirgol gann de dalil e miijitagoltaskoo, e waanyugol (dabbugol) jikkuuji moyyi e moyyagol e doftagol e gomdingol, no woddondir i fota non alhaali makko fiwndu o wonnoo tobbere ka renn ge yumma makko e alhaali makko hara malaykaajono naati ka makko ka aljanna toowudo.

(فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ) (المؤمنون: ١٤)

(Alla teddi burdo moyyude e tagoobe).

Aduna'on ko ca'on ko neddanke hodi e makkun fow ko k anko woni yanganaade, etoo fii nafa makko, fow ko kanko wo ni kurkanaade golla fii haajuuji makko, malaykaabe kippube mo ben no reenimo jemma e nyalorma, kippube fii ndiyan da n (tobo'on) e puɗa-teeriiji ɗin no gollude fii nguuree makko, laade eltaa-ɗi yiilotoode ka weeyo fow ko fii nafa makko, naan gengen e lewru ndun e koode den no eltaa no yaade haae waqt umun happaado, don fow ko fii no nguurii makkomoyyira, wee yongon e henndu mun e duulemun e culli mun e kala ko ngo mofti, e leydi ndin e kala kondi mofti wono pelle mayri e maaje mayri e candi mayri e ledde mayri e dimde mayri e pudat eeri mayrie munmunte mayri fow ko tagiraa ko fii nafa niddan-ke, Alla daali *o toowi* :

□ □ (اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَآتَاكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَذَلُولٌ كَفَّارٌ) (ابراهيم: ٣٢—٣٤)

(Allaahu on tagudo kammuuli ɗin e leydi ndin o jippini i mmorde ka kammu ndiyam o yaltiniri dandimde arsike wo nande'on o eltani'on laade den fii yode dogu ka maayo e ya miroore makko o eltani'on candidin o eltani'on naange ngen e lewru ndun hidi yaara e njubbudi ɗi haabataa ɗi tultataa nafa wonan-de'on o eltani'on jemma'on e nyalorma'on o okki'on k

ala ko toridfonmo si'on lintii neemaaji alla dfin on muftataad i neddfanke no heewi toonyugul yedda).

No e timmoode teddingol Alla neddfanke tagangolmo dend aangel ko'o hatonjini e ngorndan aduna, e laawi dfi'o hatonjini h ewtinydimmo darja toowufo ka saarelaakira oneli e makko nila abe o jippini e maabbe diftehibe bannginanamo sarya Alla be no ddamo e makko

Rfti o tagani Aadama immorde e makko sonnaajo fowtino owomo, nootoo faaleeji makko fow, himohebiramo buttu e deeyere e nyeebal, be heba kanbedifo sibe fottii buttu e hen' nyitaare e giggol e yormee-nde, sabu nobe tagiraanon kono mo bee e mabbe noo-toranta oya faaleeji mun, e woowondiral mabbe fii fuddugol yirde heyre, no wadaa e mabbe ngol gigo l e on miijo, wadaa e ngal yotondiral mabbe buttu wonkii e hakkil e banndu e bernde e nyiibal ngurndan e nguuree, e itta y dun sawteende ruuhuuji e fowtere mabbe befow.

Alla hertini gomdfinbebebn hakkunde neddfanke, owadi be yibbi makko dofto'toobemo gollira saryamakko fii yobe h an'ndu kawtirgol e makko ka aljannamakko.

O subi e gomdfinbeben annadaabe ben e nelaabe ben e wa liyuube ben e yanbe sahiidi ben, o okkibe e oo aduna neema burdo mawnude mo wonkiiji neemi-norta dunlle: ko rewgol A lla doftoomo gun'ndondirae makko, o hertiniribe neemaaji m awde hibataadi si-naa kanbe no e dfin: hoolaare e buttu e mal al, wurinko buridfun mawnude hibe anndi on goonga mo anna-baabe ben addi hibe gomdfinimo, Alla no maranibe ka saari l aakira ton immorde e neemaaji duumiidi e malal mawngal k o hawrondirta e dokkal Alla, o yobaybe liimaanu mabbe e laabal mabbe, wurin o beydanay-be e bural makko.

مكانة المرأة

darja suddiido (debbo)

Ka lislaamu suddiido no mari darja toowudu hew-tinaalim o e on darja diina feyyuka hewtitotaakomo emakko mofte ara yde, sabu teddingol lislaamu'on ne-d'danke no kafi d'un suddi ido e gorko hibe fota e mun tek, yeeso nyaawooji Alla d'in e o o aduna hibe fota wano be fotirta e njoddi makko e barajji makko ka sare laakira Alla daali *o toowi* :

(وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ) (الاسراء: ٧٠)

(Gomdii men teddini bibbe Aadama) O daali *o toowi* :

(لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ) (النساء: ٧)

(Worbeben no mari gebal ko neene e baaba e sibbebadondi raabe ben acci kon rewbe ben kadi no marigebal ko neene e baaba e sibbe badondiraabe ben acci kon)

(وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ) (البقرة: ٢٢٨)

(No waddii be e haqqeeji fii worbebebn yero ko waddii worbeben e haqqeeji fii mabbe no an'ndiraanon) o daali *o senike* :

(وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) (التوبة: ٧١)

Gomd'inbe worbe e gomd'inbe rewbe yoga e mabbe e yoga n o weldi (no yidindiri wallindirar)

(وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا) (الاسراء: ٢٣ — ٢٤)

(Joomi maa nyaawi wata'on rew sinaa kanko muyyod'on e jib

inbe'on sibe nawyidii e maa befow, maa go-d'edo e mabbe wat a wiibe uf, wata a wikkobe, yewtubeno newori, yankinanodaab e wi'aa Alla yurmebe wanobe ne'irnoo lan komi fandi) Alla da ali *o toowi* :

(فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ) (آل عمران: ١٩٥)

Joomi mabbe jaabii be mi yeebata golle golludu e mon foti ko gorko maa debbo) Alla daali *o toowo* :

(مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) (النحل: ٩٧)

(Kala golludo ko moyyi foti ko gorko maa debbohara ko gomdindo men wornaymo ngorndan moyyanmen yobuyabe nj udiiji mabbe ko buri e moyyude kobelaatinoo hibe golla) Alla daali *o toowi* :

(وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظَلَّمُونَ فِيهَا شَيْئًا) (النساء: ١٢٤)

(Kala golludo ko muyyi foti ko gorko maa debbo hara ko'o gomdindo bendon be naatoyay aljanna be toonyataake ko fandiwoo)

Ngal teddungal ngal debbo hebi e nder Islaam ngalmaraa yi ru e nder diina woo maa sarya woo, pinalRoomanbe ben qir rike wonde debbo ko kordo jokku'dogorko mun on o maraa ha qqee woo, jamaa Roomanbeben wannoo moobondiral mawn gal be dabbiti fii fiyaake debbo be qirriitii wonnde ko'o huu nde nde maraa qiima kodun wadi o ronata, kadi ko'o subudo.

Ndii leydi wi'eteendi Aten hari debbo no yettiraa ton wah uunde jaasunde o yeeyete o soodiree wa mi-ranhun, himo ko ntaa sobe e golle seytaane.

Saryaaji kiddi ndii leydi wi'eteendi In'ndiya qirritike wond e nyabbeeli e mayde e jahiimi e puson bolle e yiite no moyyi

buri debbo, hari ngurndan makko ðan lanniday e ngurndan moodi makko, on tawðo kokoohoo makko si'o yi'ii foree makko'on no sunne o naatay ka yiiteton o sumida e makko, sinna ðun kuddi jokkaymo kaddi ngurndan makko.

Ammaa debbo ka diina alyahuudi en arii e deftere mabbe hinnde nden ko heedi ðoo:

((mi yiilike min e bernde annden fii yomi anndu mi ðabbita mi ðabba hakkil e gandal, mi tawi bone'on komajjere e komo yaagal e feetere, mitawi ko buri ðun bonde: ko debbo'on, o n tawðo no wa'iwa boggi yunnigirdi leyyi hakee ko'o boni, bernde makko ndinko pircol, (ngantarru) juudi makko ðin ko jo lkirdi)).

Ko ðun ðoo woni alhaali debbo on ka jamanuuji neebudi, ammaa alhaali makko ka januuji hakkondeeji e fewndiidi bann ginay ðon koo ko heediðoo:

Winndoowo Danmarkiijo wi'eteedo Wi'eth Kordisten ban'ngin ii miijo kaniisa katolik on fii debbo o wi'i:

((E nder jamanuuji hakkundeji ðin hari wattangolyili fii debbo Uroopiyenjo'on no fandi fota, sabu kobejokki ko laawol katolikiibeben fii makko, ngol laawolyettirnoogol debbo wa taga ado wondo e daraja ðimmo)) E ndii leydi wi'eteendi Faransi be wanno moobondi-ral hitaande 586 ndaarugol fii debbo sitay ko' o nedðan-ke maa naa'o nedðanke? baawo be widondirii fota be futti ko'o nedðanke kono ko'o tagiraa ko fii korkana-gol gorro, winndannde teemedde ðidi e sappoo e jeediidi (217) sarya faransi'on toððike koo ko heediðoo: ((debbo resaado haysi laatike resugolmo ngol no senndindiri ko'o jeykon e ko moodi makko jeykondokkal makko dagotaako eggugol jeyal makko dago-taako o tiginta o jeyaataa foti ko coggu maa naa coggu sinna hara o kafido e moodi makko maa o newniranamo ðun binndol)).

E ndii leydi wi'eteendi Engele lando mabbe jeetatabo'onwi'eteedo Hendiriy harminannu rewbe engeleebe benjanngugol baybul'on, haa hitaande 1850 hari be jettaa-ka angeleebe be woniri n

on haa hitaande 1882 be maraa haqqeeji dibe hertori.

Amma debbo Eroop e Amerik e ko hidditii e leydeheeferbe fewndo doo, ko tagaado hoydo njulorteedohuutortee fii yeeb ugol ko soodete (marsadiisi) rerdi-na suudoobe fii mun, wori n nokkeeli goo alhaali ma-kko'on hewti nde o booretee haa la aba o wadee yeebirdun ko yeeyete ka yeeyirde njane, bann du makkondun daginaama yo yeebe hen fow worbeben dakm i-toramo no faaliraawo.

Hibe wattani yela e debbo'on fannii himo waawanihoore m akko, himo waawi okkirde jon'ngo makko maa hakkil makk o maa bannndo makko, si'o nawyii oronkii tawii o waawataa ok kude hay fuy jamaa'on fowbugoomo be seliramo hoore mak ko, o wuura ko'o weddiido ka suudu makko maa ka nokkeel i aynirdi feetobe.

Peesindir dun doo a taway fotataa e ko arikan ka quraan k a daalol Alla *o toowi* :

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ (التوبة: ٧١)

Gondinbe worbe ben e gomdinbe rewbe ben yoga e mabbe e yoga no weldi (no yidindiri wallindirar)

(وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ) (البقرة: ٢٢٨)

(No waddii be e haqqeeji fii worbeben yero ko waddii worbeben e haqqeeji fii mabbe no an'ndiraanon).

(وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا) (الاسراء: ٢٣ — ٢٤)

(Joomi maa nyaawi wata'on rew sinna kanko muyyodon e jib inbe'on sibe nawyidii e maa befow, maa go-dfo e mabbe wat a wiibe uf, wata a wikkobe, yewtubeno newori, yankinanodaab e wi'aa Alla yurmebe wanobe ne'irnoolan komi fandi).

Toma nde joomi makko teddinnoomo ngal teddu-ngal o ba nnginani neddanke fow wonde o tagii oodebbo fii yoo wonu neniraawo e sunnajo e jiwo e ban-ndiraawo, o addi saryaaji d i'o hertori kanko tun o ka-fidaadi o gorko.

حكمة خلق الإنسان

Hikma fii tagogol neddanke

Yewtere nden attike e ndee lowre feyyunde wonde Alla tag ii Aadama o taganimo sunna makko hwwaa'uo honnibe ka Aljanna, refti Aadama yeddi joomimun, odabbirimo tuubuubuyee o jabanimo o fewnimo o ya-mirimo yoo yaltu ka Aljanna o jippoo ka leydi, nowoodani Alla o *senike* fii jippagol Aadama ka leydi hik-maaji di hakkil waawataa anndude, dende waawata a sifaade, mi bannginay doo seeda e din hikmaaji no e majji:

1- Alla o *senike* ko'o faandii fii tagogol neddanke ko fii yobe rewmo, Alla daali o *toowi* :

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) (الذريات: ٥٦)

(Mitagiraali yinbe e jinna sinna fii yobe rewan).

No anndaa ngal dewal ngal be tagiraa fii mun timmataaka saare aljanna, dun ko timmata ko saare aduna, amma aljanna'on ko saare neeminagol dakmitoo naa saare dewal.

2- Ko'o faandii kadi o *senike* ko wadde ton annabaabe e nelaa be e waliyuube e yanbe sahiidi o yidabe be yidamo, o accidi be e aybe mabbe o jarriburibe be, toma nde be subinoo be okki wonkiji mabbe e jawle mabbe fii yarlupee Alla e yedugo lmo be hebi giggol Alla e yarlupee makko e battagolmo kobe hebirtaanosinaa dun, darja ndulu e annabaako e yande sahiidi k oko buri moyyude e darjaaji ka Alla, neddanke hebirtaa de sinna e ngol laawol ngol Alla hoddiri o *senike* yo Aadama e bibbe makko ben jippu ka leydi.

3- Alla o *senike* ko kanko woni lando tigi, ko lando ya-mirta ha

da yoba letta, o hoyna o teddina, laamu makkongun lanndii *o seni ke* nde Aadama e gedalbe mun ben jippotoo ka leydi fii yo n yaawooje Alla den dogo emabbe, refti o nabi e saare nde o y obatabe e mun go-lleeli mabbe moyyi.

4- Alla tagii Aadama *-yo kisiyee wonu e makko -* e tamanndejunno i mmorde e noone leydi ndin fow, leydi ndinno no e mayri ko boni e ko muyyi e ko satti e ko d'aati Alla *o seneke* no anndi no e gedalbe Aadama ben be handaa e aljanna'on o jippinibe ka leydi o wadibe pecce d'idi moyyube e bonbe moyyubeben woni yinbe aljanna'on bonbeben woni yinbe yiite e lorra e satt eende.

5- Alla *o senike* no hertaniimo inde moyye no e inde makko: hafroowo, hinnotoodo, accoowo, munnyotoodo,..feere alaa be e batte dee inde feenya, kodun wadisi'o jippini Aadama e ged albe makko ben ka leydi fiiyo batte inde makko den feenyu e mabbe, o hafrana ohinnoo o accana o munnyoo on mo'o muu yani dun.

6- Alla *o seneke* o tagii Aadama e gedalbe makko beno wadi e mabbe loko (sahawu) o wadibe kadi nooto-toobe sahawuuji mabbe fii yo manngo makko e hikmamakko e yurmeende makk o e moyyere makko e newa-gol laamu makko feenyan jiyaabe makko ben, o nyaa-wi kadi nde Aadama e gedalbe makko be n jippintee ka leydi fii yo jarrabuyee'on timmu, fii yo feeny u heblagol neddanke nootagol faale wonkii mun, e teddingolmo maa hoynamo no'o nootori faale'on woo maa no'o salori dun woo.

7-Gomdingol ko wirnii kon ko dun nafata, si Aada-ma e ge dalbe makko ben luttuno ka aljanna be heba-taano darja gom dingol ko wirnii kon, ngol gomdingol ngol battane mun woni m beleede e teddungal, ko dunwadi si'o jippinibe ka aduna ka t awata be naftoray gomdingol ko wirnii kon.

8- Ko Alla faandii e jippingol Aadama ka aduna ko anndi ngol jeyaabe makko be'o neemini ben huubugol neema makko

e mabbe e enmbere makko, fii yobelaato burbe yidde Alla e burbemo yettude e burbe neeminaade ko'o okkibe e neemaaji, o hollibe *o senike* ko'o huuwi aybe makko e ko'o hebulanibe e lette, o hollibe neemaaji di'o hertinanibe, fii yo weltaare mabbe nden beydo, welowelo ngon timma, ko dun woni ti mminangol be neema'on e geggol ngol, tay feere alaa bee o jippinabe ka leydi o jarriboobe o su-boo o hawrindina on mo' o muuyi subaade e mabbe sabu yurmeende e bural makko, o hoykina on mo' o muuyi hoykinde e mabbe hikma immorde e makko enundal, ko kanko woni ganndo nyeenyodo.

9-Alla ko faandii fii jippingol Aadama e gedalbe makko ben ka leydi be meeda satteende aduna one sunnuuji mun ko fii yobe anndu enmbere neemaajiko' o neeminibe sibe naato yee aljanna'on jango, kalahuunde ko liddumayre'on anndirte e.

Baawo mi ban'nginii fuddoode tagugol neddanke no moyyi inde ban'nginten haaju makko kadi e diina selluka kan.

حاجة البشر إلى الدين

Haaju neddanke e diina

Haaju neddanke e diina no mawni buri haaju mabbe e ko wo orika e nguuree aduna, sabu neddanke feere alanaamo bee o annda ko welata Alla eko mittatamoeko poodantamo nafa itta lorra, ko sarya Alla'on tun waawi sen'ndi'ndirde hakkunde gol le nafayde e lorryayde, ko kanka woni nundal Alla e tagu makko ngun e annoora makko'on hakkunde jiyaabe makko ben , yinbeben waawataa wuurude e baawo sarya mobe senndin dirta hakkunde kobe huuwata eko be accata.

Si tawii neddanke no mari faale bee o annda onfaale makko yarli o nafaymo kaa o lorryaymo? yarli omoyyinaymo kaa o bonnaymo? yinbe goo no waawiandirde dundoo hakkille mabbe wobbe goo anndiradun dalilji wobbe goo non waaw

ata anndude dunsinaa nelaabe ben anndinibe bannginanibe f ewnibe emun.

Ko laawi lonndiidi diinaa bannginaa cudaa woo, ko pehe e miijooji duudiwoo dun fow lontantaako neddanke diina se lluka kan, nootoo faale ruuhu ma-kko'on e faale ban'ndu nd un, wurin si neddo taskii d'in laawi mijitii fota o yanante di wa awataamo jonnu-de hoolaare di ittataamo donka o maraa fatto rde sinaa e diina selluka kan.

Aransit Riinaan wi'i: ((kala ko yid'den kon no waawiiwde few , huutorgol hakkile e gan'ndal e moyyingolbona few, kono jul dankaako on waawataa iwde bunafew, diina kan heddoto ka wona dalil tin'ndinoowo bunugol dii laawi mahiidi e jawle faalaadi biyude neddanke e ngurndan aduna jaasudan)).

Muhammad Fariid wajdii wi'i: ((juldankaaku'on waawataa iwde e miijo neddanke, sabu ko dun buri futode ko tawata ha kkille makko den no yidi, tentiniinon giggol bantaygol nedd anke, wurin ngol ko beydotoo ngol no ganndal e hakkille mak ko den beydortanon.

Si neddanke wodditike tagudo dun ko yeru no hakkille e miijo makko'on yaajiri'woo o anndirta ko'o majjaa joomi ma kko kon e ko hondun wad'diimo fii makko, e ko'o majjaa ho ore makko, e ko hondun moyyintamo maa bonnamo, malna mo maa malkisamo, e ko'o majjaa kon gannde jewde e ge be mun,wano ganndal laade yiilotoode ka weeyo e piiji bur-di d'in fandude, e ganndal limoore, e peccitoy mun burkoy f andude, e tanaa dun, on'toma ganndo'on ru-ttoto e bewre e m awnintinaare makkom o yankinoo o jebbiloo o fiba no baawo dee gannde ganndo nyee-nyo, no baawo oo aduna tagudo w awdo, no wad'diikala widotoodo nundudo gomdigol ko w irnii konyankinanoo diina focciika kan, jaaboo nodaandu hakkille makko den, si neddanke boorike e dun doohakkille makko den jonnitoto o halkoo o wa'awa munmunte.

En lannitoray yewte men nden wi'en: diina selluka yowitiik a e wootindingol Alla rewamo no'o sar'iniri'non kohuunde nde ngorndan dan timmataa e baawo mun fii yo neddanke waawu e nder dun rewgol Alla jeydo wenndere, o malee o hi sa o dada tanpere aduna e laahara. faale hakkil makko kin tim ma, ko'e diina kan tun ke hebata ko haaratake ke haqinqin a faaleji makke.

Diina kan ko huunde nde wonotaako e baawo munfii labbin gol ruuhu'on, moyyina faale'on sabu faale wonkiiji din kaka diina tawata neweende, e yoogirde nde beebata ko ton de hebata faale majji'on.

Diina kan ko huunde nde wonotaako e baawo mun, fii timmi ngol faale'on kaka diina ton neddanke hebata laawi di o dartort a tayagol e kala moyyere.

Si en mahii e kooko jantaa sino woodi wi'oowo neddan ke ko saareyanke haray no haani nde wi'eten neddanke ko di inyanke, sabu neddanke no mari dooleeji didi: doole ganndal faggitaangal e dooleganndal faale, timmoode malal makko kosi din dooleeji makko didi timmii, doole ganndal makko faggi-taangal timmataa sinnaa si'o anndii kooko heedi doo :

- 1- O annda reweteedo tagoowo arsika on, ko on tagudo neddanke neeminimo neema huubuudu.
- 2- O annda inde Alla e sifaaji makko e'ko waddaniimo *o senike* e batte dee inde, e ko waddanii jiyaabe makko ben.
- 3- O annda laawol yottinayngolmo ka Alla *o senike*.
- 4- O annda buneeji sakkotoodi heeda hakkunde neddanke e ngol laawol, e'ko ngol laawol yottinta e mun e neemaaji mawdi.
- 5- Anndaa wonkii maa kin ganndal timmungal, anndaa koki hat onjine e'ko moyyin taki e'ko bonnataki, e'ko ki mofti e moyyereji e ayyibeeji.

Ko dee gannde doo jowi neddanke timminirta gan-ndalmun, kono ngal ganndal e on faale hebotaako sinnaa o reena haqeej

e Alla *o senike* e dow jeyaabe makko, o daranoodi e laabal e goon ga e nyentingole e seedi-tagol ko Alla moyyii e makko, laaw ol no dii didi ti-mmira alaa sinaa ballal Alla, himo hatojini e fewneede e laawol foccingol ngol laawol ngol o fewni yibbe makko e mun.

Baawo en anndii ko diina selluka kan Alla faabori wonkiiji neddanke ko kanka kadi wonanimo dolekke njandi danndayd o mofteden, ko addi d'un non ko tawde ngurndan neddanke t immata sinaa be wallindir be waawata wallindirde sinaa e ley nj ubbudi yubbindi-rayndi jokkondiral mabbe ebbana mobee ko waddiidun, fawtanoo mobee haqqeemun on, ndii njubbudi w onataa e baawo lando huleteedo wawdo surude neddanke hadamo jaggitugol, rerdinadimo rentagol reeno e hormanteeji , ko honmbo non woni on lando?

Mi wi'i: alaa ka hoore leydi doole fotaydi e doole diina fii f awtagol teddingol laamu, e jogindirgol ja-maa'on e nyeebug ol laamu makko futtina sabuuji fowtere e buttu.

Gun'ndoo'on e d'un doo ko tawde neddanke'on no hertori ko hedditee e tageefooji wurdi tawde gollemakko den no dowudee ko'en yi'ataa en nanataadulle ko finnde liimaan u eltay'nde ruuhu'on labbinatereden, neddanke'on poomaa ko' o dowirteedo fin'ndesellunde maa finnde bon'nde, si fin'nde makko nden moyyii kala huunde e makko moyyay si nde b uniikala huunde e makko bunay.

Fin'nde nden e liimaanu'on ko din didi reenata neddanke e hidi feccii e neddanke fow pecci didi:

Gomdingol bural e teddingol neddanke e ko nanndi e d'un, ko neddanke feewudo hersata lun'ndaade haysi o dabbiraa ka d'un maa o hebataa njoddi e mun.

Gomdingol Alla *o senike* an'nda himo reeni gonndoojiddin, hi mo anndi ko mumaa eko suudaa, ko sarya'onhebertaa doole y amirgol hada, fonndooji fow no hersi Alla immaa ka yidugol

mo maa ka hulugolmo maa kanji didi, sikke alaa ko oo noone gomdingol doo burijogaade doole e ned'danke, ko kanko k adi burata dartaade mbeleede wonkii makko, ko kanko ka diburata yaawude hewtude e berde jamma'on fow.

Ko sabu dun wadi ko diina kan burata fawtaade gollond iral hakkunde yinbe e dosde nundal e laabal, haaju jamaa'on f ow no'e e diina, hawnaaki sika wa'ie motedin wano bernde n den wa'i e banndu ned'danke

Si tay diina kan no mari wano oo darja, hiden sutii fewndo doo diinaaji heewudi e oo aduna, a tawaykala jondiina no jogitii diina mun no weltorika ko honka e diinaajidinnon wo ni diina selluka addanayka ned'danke ko'o faalaa? ko hondu n woni sartiiji kandiina?.

ضوابط الدين الحق

Sartiiji diina goonga

Kala jon diina no felliti ko diina mun kan selli, ko kanka b uri moyyude jogoo laawol focciingol, si'alanndikebe dalil be wi'a: konii men tawri mawbe amen ko kanbe men jokki, ontuma be fuddoo hiitanaadema penaale mahiide e difte ru naade debe anndaa alhaali mun e iwdi mun.

Dii kiiti e dee defte e oo jenmbingol wonataa hujjae diina e wootindingol, yarli dii diinaaji ned'dankefow no selli kaa difow kodi meere?

Di waawataa wonde goonga di fow sabu goonga on ko go oto, di waawataa iwrude e Alla di wona goonga sidi duudi i, goonga'on ko gooto, ko honka e din woni goonga, feere al aa bee sartiiji anndinaydi diina selluka kan heboo sidi wo odaama e diina anndee ko kan don selle sidi waasaama maa gooto e majji waasaama anndee ko kan don woni meere.

Mido jantanaadema Sartiiji diina selluka kan ekoo ko h eedidoo:

Sarti arano'on: ko nde diina kan laatotoo immorde e Alla, o j ipiniraka malaykaajo e nelaado immorde e nelaabe makko ben yo'o yottinka e jiyaabe makko ben, sabu diina goonga'on woni diina Alla, ko Alla lannditotoo, o lannditoyto tagongun nyande darngal fii diina ko'o jippini e mabbe kan, Alla daali o *toowi*:

(إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا) (النساء: ١٦٣)

Men sowndikema nomen sowndornoo Nuuhu eannabaa beben baawo makko men sowndii Ibraahiima e Ismaa'iila e Ishaqa e Yaaquuba e taaniraabeben e Iisaa e Ayyuuba e Yuunusa e Haaruuna e Sulaymaana men okki Daawuuda zabu ura on. o daali o *senike*:

(وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ) (الانباء: ٢٥)

(Men nelaali aditaadema nelaado sinaa men sowndikemo re weteedo alaa sinna min reweelan).

Si mahaama e dun doo kala diina ka neddo addi odanmbi ka e hoore makko haray feere woo alaa kodiina meere.

Sarti dimmo'on: ko nde diina kan noddata e rewgolAlla kan ko tun, e harmingol sirku e kala ko yottintae mun, sabu nod dugol e wootindingol ko dun wonilasli noddaandu annabaab eben e nelaabe ben be fow bewi'ii yinbe mabbe ben adaalol Alla o *toowi*:

(اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ) (لأعراف: ٧٣)

(Rewee Alla, on maraa reweteedo sinaa kanko).

En andii kala diina moftuka sirko kafidayka Alladewalga l annabiijo maa lando maa waliyuujo haray ko diina meere,

hay yinbe makka'on danmbitii e annabiijo immorde e annaba abe ben.

Sarti tammu'on: ko nde diina kan noddata e rewgol Alla ka nko tun, nodda e laawol makko, harmina sirko e yaggango l yumma e ben, ewargol ko aldaa e goonga, ka harmina bun eeji feenyudi e suudiidi, Alla daali *o toowi*:

(وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ) (الانبيا: ٢٥)

(Men nelaali aditaadema nelaado sinna men sowndikemo reweteedo alaa sinna min reweelan). Alladaali *o toowi*:

(قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطْنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكَمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) (الأنعام: ١٥١)

Wi'u: aree me yewta'on ko Alla harminani'on wata'on si rkanmo hay huunde moyyee e jibinbe'on wata'on waru bibb e mon fii kolol baasal men arsikay on wondude e mabbe wata'on bado ko feenyi e bone e ko suudii wata'on waru wo nkiiki Alla har-mini wargol sinna e hoore goonga o wasiy ike'on dundoo joo on hakkilay, o daali *o toowii*:

(وَأَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ)

(الزخرف: ٤٥)

(Lan'ndo ben nelaabe amen be men neli aditaadema sime n wadii sinna Alla reweteedi).

Sarti nayabo'on: ko yotaw diina kan luutondira ka liddondi ra ka yamirtaa huunde ka bonnitira d'un yamiroore goo, ka harmintaa huunde ka dagina ko nan'ndi e mayre, ka harminanta a fedde goo huunde ka dagi-nana nden huunde fii fedde goo, Alla daali *o toowi* :

(أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) (النساء: ٨٢)

(E be taskotaako quraana'on sinaa no ka Alla o iwri be tawa yno e makko lurral heewugal).

Sarti jowabo'on: ko nde sarya diina kan eko ka yamirtak on ka hada moftata ko reenanta yinbe makkaon diina mabbee e teddungal mabbe e jawle mabbe ewonkijji mabbe e gedalb e mabbe, e jikkuuji moyyi, e reenaydi dii piiji jowi.

Sarti jeegabo'on: ko nde diina kan wonata yurmeende ko tagu ngun toonyitotoo e toonye yoga mabbe e yoga. foti toony eyen ko jaggitogol haqqeeji maa weddorgol e moyyereeji, maa nde mawbeben hoynata sewbeben Alla daali ka hunpitugo l fii yurmeende nde Tawreeta jippinaado e Muusaa on mofti e mun -yo jan e kisiyee wonu e makko -:

(وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْعُضْبُ أَخَذَ الْأَلْوَا حَ وَفِي نُسُخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ) (لأعراف: ١٥٤)

(Tuma nde tikkere nden deeyunoo e Muusaa o yettialluujed en tay no e majje piiwal e yurmeende fii benhulaybe joomi m abbe) O daali fii annabi Iisaa:

(وَلَنَجْعَلُهَا آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً) (مریم: ٢١)

(Men wadaymo maande fii yinbe e yurmeende) o daali fii S aalihi -yo jan e kisiyee wonu e makko -:

(قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِنْ رَبِّي وَأَتَانِي مِنْهُ رَحْمَةٌ) (هود: ٦٣)

(O wi'i ko'o non yo yinbe yeeteelan simi laatike e hujja i mmorde e joomi'an o okkiilan annabaako immorde e makk o). O daali fii quraana'on:

(وَنُنزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ) (الاسراء: ٨٢)

(Me den jippina ka quraana lekki e yurmeende fii gomdɪnb e ben)

Sarti jeddabo'on: ko nde diina kan moftata peewal e sarya Alla, e tin'ndigol neddanke e faandaare Alla e sarya'on, e hun pitugolmo ko honto o iwi ko honto o feewi? Alla daali fii ta wreeta'on:

(إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ) (المائدة: ٤٤)

(Men jippinii tawreeta'on no e makko peewal e annoora) o daali fii Injiila'on:

(وَأَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ) (المائدة: ٤٦)

(Men okkiimo Injiila'on no e makko peewal e annoora) O d aali fii quraana'on:

(هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ) (التوبة: ٣٣)

(Ko kanko neliri nelaado makko'on peewal e diina goonga).

Ko diina goonga kan mofti peewal faade e sarya Alla'on h ika haqinqinana wonkii kin hoolaare e buttu, ka ittana ki kala ko sowonsinta ki, ka jaaboo kala lanndal ka banngina kala ko jilbi.

Sarti jettabo'on: ko nde diina kan noddata e jekkuuji moyyi wano goongogol e nundugol e hoolaare e hersugol e nantag ol e okkugol, ka hada e bone wano jaggangol yumma e ben e ittugol wonkii e boneeji efenugol e toonyugol e jaggitugol e nguddan.

Sati jeenayabo'on: ko nde diina kan addanta malal kala gom dindo ka, Alla daali *o toowi* :

(طه مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى) (طه: ٢)

(Taa Haa) ko Alla anndi muuyi e dee karfe didi e anndaali kono en gomdini, Men jippinaali e maada quraana'on fii yaa lorro).e nde ka hawrondirta e diina Alla feewuka kan:

(فَطَرَتَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا) (الروم: ٣٠)

(Diina Alla, kan diina ko'o tagi yinbe e mun) kahawrond ira e hakkille sellude sabu diina selluka kan ko kan woni sar ya Alla'on hakkille sellude den kotago Alla sarya Alla'on e ta go makko ngun liddondirta.

Sarti sappabo'on: ko nde diina kan tinndinta e goonga ka re ntina e meere, ka tinndina e peewal ka itta emajjere ka nodda yinbeben e laawol focciingol ngol turaaki wonyaaki, Alla daa li fii jinnajidin toma nde di nanunoo quraana'on yoga e majji wi'ani yoga:

(قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ) (الاحقاف: ٣٠)

(Di wi'i ko'o non yo yinbe amen men nanii deftere jippinaa nde baawo Muusaa hinde gomdini ko aditiinde hinde fewna e g oonga e laawol focciingol).

Ka noddatabe e satteende Alla daali *o toowi* :

(طه مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى) (طه: ٢)

Men jippinaali e maada quraana'on fii yaa lorro),kayamirta abe ko tawata bonnay fii mabbe Alla daali *o toowi* :

(وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا) (النساء: ٢٩)

(Wata'on wardo Alla laatike ko'o yurmeteedo'on), ka sinndin dirta jokkuba ka on sabu noone e mbaadi maa lenyol Alla daali *o toowi* :

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) (الحجرات: ١٣)

(Ko onon yo yinbe men tagii'on immorde e gorko e debbo men wadi'on yinbe e leyyi fii yo'on anndindir anndee bur do'on teddude ka Alla ko'on burdohulde, Alla ko anndudo h

unpitiido), burundiral woo taskataake hakkunde yenbe sinaa bur undiral kulol Alla.

Baawo en bannginde sartiiji diina selluka kan en dallinor ii quraana'on huubugol sartiijidin kala nelaabe Alla ben, no m oyyi nde bannginten sennditogol diinaaji d'in.

أقسام الديانات

noone diinaaji d'in

Ned'danki no sennditori e diinaaji mun pecce didi: ficcere goo no mari deftere jippinaande immorde e Alla, wano Alyahuudi en e Annasaaraa en e julbe ben.

Amma Alyahuudi en e Annasaaraa en defte de Allajippini e mabbe den majjiriibe sabu juutude ahadihakkunde mabbe e annabaabe mabbe, ko cernoobemabbe ben winndanibe defte e d'in, be wi'i kode immordee Alla, de wanaa immorde e m akko, ko fenaadefefindaa, waylaa.

Amma deftere julbeben quraana'on, ko kanko sakkitaaji jippi neede e defte Alla den fow, Alla no fawtii reenugolmo o acci raali dun ned'danke, o daali *o toowi*:

(إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ) (الحجر: ٩)

(Ko menen jippine quraana'on ko menen reenata-mo), himo r eenaa ka berde e ka binndi sabu ko kayrewoni sakiitiinde mof tunde peewal fii ned'danke e hu-jja mabbe haa darngal droo, o huddiraninde heddagolo weebinaninde e kala jamaanu jango obe nde gollirasarya mayre gomdina nde, yewtere fii mayre b urinii aray yeeso.

Ficcere goo maraa diftere jippinaande immorde e Alla ko de fte runindiraade danmbaade e jon diinaa-ji mabbe wano Hinn duube ben e Majuusu'en e Buu-siibebeben e kunfuusi'en e aara buube ben adi nelaado -yoAlla juulu e makko o hisinamo -

Kala mofta no mari ganndal yeru no wuurirta nonko Alla wa

ɗani ɗon kala nedɗanke, wurin hay munmunteejidin no an ndi no ɗabbirta nyaamitee mune njaran mun e no duniyirta ko lorrata ɗun, Alla nowadi e mun yidugol nafa mun anya k o lorrata ɗun o daali *o toowi* :

(سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى)
(الأعلى: ١-٣)

(Subunhinor innde joomi maa toowudo on tagudo o fonndi' ndiri o ebbi o fewni) Alla daalani firawna e kon'ngol Muusaa:

(رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى) (طه: ٥٠)

(Ko joomi amen woni okkudo kala huunde tagu mayri on hooti o fewninde e ko nde hatunjini kun fii mun).

Alla daali e ɗenngal kaliil:

(الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ) (الشعراء: ٧٨)

(On tagudo lan ko kanko fewnatammi)

No anndiraa kala jon hakkil e tasakuyee wonde ko jon diin a'en buri timmude ka gannde nafayde e kagolle moyye dii b e maraa diina ben, moyyere alaa e junngo beya sinna no e jon ngo julbeben ko buri ɗun timmude, jon diina'en no jogii kobe maraa diina benalaa, ko addi ɗun golleeli ɗin ko noone ɗidi:

Noone arano'on: no hebura hakkille no e kon koheborta h akkille: limugol e nyawndugol e moyyingol ɗun ɗoo marbe dii na e be maraa no fota e mun, amma ko heburtaa hakkille kun tu n ko wano anndugol Allae diinaaji ɗun ɗon no hertore yinbe diinaaji ben no eɗun ɗoo ko anndirtee hakkile nelaabeben ti nndinii tagungun e ɗin dalilji hakkilyankeeji, ɗin ɗun ko h akkilyakeeji sariyankeeji.

Noone ɗimmo'on: koko anndirtaake sinna nelaabeben, ɗun ɗon heburtaa hakkille, wano anndugol Alla e inde makko ɗe n e sifaaji makko ɗin e ko woni ka laakira e neemaaji fii ɗofti ibemo, e lette fii yeddubemo e banngingol sarya makko'on, e k abaru anaabaabe aditiibe wondude e mofteeji mabbe e ko nanndi

e dūn.

حال الديانات القديمة

Alhaali diinaaji fewndiidi (neebudi)

Diinaaji mawdidin, e dereeli mun kiddi, e saryaajimun neeb udi wonii fijiitirdun fijoobe, acciraama bonbe bonnuube a g ereeji mawdi hakkunde mabbe, haa di fow di gaynii yeebaad e si yinbe majji aranbe ben immitinaama annabaabe e nelaabe mabbe be ye-ddaydi be wi'a be andaadi.

Diina alyahuudiyanke hannde wonii moobondire e jenbingo l nafawoo alaa e mun, si iwii e dūn kadi koka diina hertor ka lenyol, ka maranaa aduna'on e yinbeben hay fuy, ka maran aa neddanke yurmeende.

Kaa diinaa ka hibike e aqiida makka lasliiji'on, onaqiida ta wnoodo ko maande makka hakkunde diinaa-jiden ko e aqiida 'on gunndoo tiddugal makka'on wonnoo on aqiida mo ann abi Ibraahiima wasiyii ged'albe makko yaaquuba -yo kisiyee wono e mabbe - alyahuu-di'en yettii ko heewi e aqiidaaji mabbe e jonng o moftebonde dibe kawtirinoo maa dibe wonnoo e leymun ek o heewi jikkuuji rewaybe sanamu e majjiyanke, qirritike d un doo winndobe taariika alyahuudiyanke nundube, arii e de ftere (Daa'iratul ma'aarif) alyahuu-diyanke en ko maanaa mu n woni:

((Tikkere annabaabe ben e monanagol rewaybesanamub en no tinndini wonde hari rewgol sanamu'onnaatii e wonkiiji i sraaili'yankoobe ben be jabii aqiidasirkobeben e penaali mabb e, diftere mabbe wi'eteende Talmuud¹ no seeditii hari alyahuu du'en no yidi rew-gol sanamu moyya.

Telmuudu e Biibul mo yahuud en fiyyintini fiiteddingo

¹ Telmuud: ko detere jannirde diina alyahuud e jikkuuji mabbe nde cernoobe mabbe winnde e nder jamanuuji sertufi

I hibe burni nde Tawreeta'on hari hi ndewoodaa haakayirde jeegabere hitaande annasaaraa, noe mayre piiji hawniidi kirdi, tinndi'naydi e borre nee-di e suusugol Alla e fijirgol goongaaji e diina e hakkil, dun fow no tinndini kojamaa alyahuud hewti e on ja-maanu e fukkagol hakkil bona jikko e diina.

Ammaa diina annasaara kan ka jarriboraama waylee-de e fero majjube, e sirku roomaanbe naatube e makkagila ka fuddoode makka kawoni e ley konngol Almasiihka lanniri annoora dewal e wootindingol Alla.

Winndoowo annasaara'yankeejo banngini ko honnofibugol a llaabe tato naatiri e jamaa masiihi'yankoobe gila ka yirde nay abere hitaande jibineede Iisaa, o wi'i: fibugol reweteedo'o n ko Allaabe tato naatii ewonkii e miijo masiihiyankoobe ben ka nayabal sakki-toral yirde nayabere hitaande jibineede Ii saa, dun woni aqiida qirritaado hooloraado e aduna masiihiya nke fow, ko non dun jokkondiri yaari yeeso, gunndoo mabbe on feenyaali sinaa ka feccere d'immere e yirdesappoo e jeenay abere hitaande jibineede Iisaa.

Winndoowo taariika annasaara'yankeejo yewti e deftere ((tarii ka masiihiyankoobe e nder ganndal fewndiigal)) fiifeenyogol rewgol sanamu e jamaa annasaarayankoobe e nokkeeli hee wudi e noone sertudo, be d'udd'ini yettugol jikkuuji muftre re wayde sanamu neebudi e sirku ka jenmbingol maa ka yidugol maaka majjere.

O wi'i: rewugol sanamu lanni kono re'aali few kowoni goonga wasaniyanke'on naatu e nder masiihiyanke'on yetti innde mun konii rewaynoobe sanamu benyettire yando sahiidi e mabbe be jammimo Alla be wad'animo nanndolla, konii sirku'on e rewgol sanamoon hewtiri bee yanbe sahiidi, nden yerdedon lannaalitay oo noone sirku doo huubi, be hebi aqiida keso on aqiida ko fibugol wonde yibbe Alla teddinaabeben nomari sifaaji makko, kobe tefoobe hakkunde Alla ened'danke, be walyi inde iidiije wasaniyankooje den e indee kese, e hitaande 4

00 jibineede Iisaa be wayli innde iidi naange kiddo'on e iidi ji bineede Iisaa.

Ammaa majuusiyankoo be ben be anndiraama ko neebi rewg ol ko tagaa wano yitengen, ka sakkiturundoo ko kange tun be woni rewde hibe mahaningesuluuji hen fow, be maraa di ina woo jooni sinnaa rew-golge mawnina naangengen, diina ma bbe kan wontaniibe mobondire debe fottata e mun e nokkeeli hertiidi.

Wallifiido deftere ((Iiraan fii ahadi assaasaaniiyiin)) Danmar kiyankoojo ((Aartahaar kiristan siin)) sifii yirde hooreebe diina ben e golleeli mabbe o wi'i: ((hari no waddii bee gollo obe nde be reweta naangengen laabinay nyallalngal no bey dii e d'fun rewgollewrundun yitengen e ndiyandan, hibe yam iraa watabe accu yitengen yifa maa ndiyandan meema nge maa njandeden korna sabu njanndi ko huunde teddinaa nde)).

Be yankinanike wasaniyanke e jamanuuji d'fun fow, d'fun wo ni maande mabbe be gomdini rewetebe dido moyyo e bondo, moyyu'on ko annoora'on be innimo ((Ahuur majdaa, maa yajdaan)) bondo'on koniwrenden be innimo ((Aharman)) gere no hakkunde mabbe poomaa.

Ammaa buuziyankoo be ben diina saakitiika kan Inndiya e hakkunde Aasiyaa ko diina wasaniyanke haray hibe ronndi i sanamuuji d'fun kala kabe yaari, bemaha nanndollaaji, be darra ((buuzaa)) kala kabe hewti be jippii.

Ammaa Buraahimiyanke'on ko diina indiyanbe benhika loll irii duudugol reweteedi e allaaji, ka yirdejeegabere jibineede Iisaa wasaniyanke'on hewtuno e darja toowudo, reweteedi mabbe d'fun hewtuno miliyon teemeddetati e cappande tati, be wattuno rewde kala ko labaa, e kala ko njandi, e kala ko nafata, be foolotiri lesugol nanndonlaaji e on zamaanu.

Oo wi'eteedo "sii way waydi" hinnduusiijo wi'i e deftere makko "taariik alhind al wustaa" himo yewtu-de fewndo oo lando wi'eteedo Haraas "606-648" jibi-neede Iisaa ko'on zamaanu do

n hikkundiri e feenyugol lislamu on ka suriire aarabuube ben: ((hari diina hin-nduusiibe ben e diina buuziibe ben ko wasani yanke wurin ko diinaa buuziibe ben burnoo wonde wasani-yanke, diina buuziibe ben ko fuddori ko riiwogol Alla konon be yaari seeda seeda haa be wadi "buuzaa" Allaajo mawdo'on, be beyditi e makko reweteedi goo wano "budhistawas", wasan iiya'on hewtuno darja toowudo Indiya haa "buuzaa" woni ko n'ngol lontiingol sanamu e yoga e haalaaji funnaange'yankoo be)).

Sikke alaa hari wasaniiya'on no saakitii e aduna few-ndiido'o n fow gila e baharu hebi e baharu fow no muti e wasaniiya'on a wi'ay hari masiihiya'on e diinaaji saamiyankoobe ben e buuziia'on fow no adondirde fii mawningol teddina wasaniiya'on, fow ko nokkun gootu woni yiilaade.

Hinduusiijo goo kadi wi'i: e deftere mun ((alhinduusiya assa'idah)) moyyingol reweteedi hattiraali nii soonowoo e saa'i be beyditay reweteedo tosooko e nden limoore mawnde reweteedi dibe mari haa be hebe reweteedi di limoore hubindotaako, ko dun doo woni fiyaake jogiibe diinaaji ben.

Amma leydeele wiibe ben no fini no yaari yeeso hebe mari laamu tabitongu e gannde heewude, kaka mabbe pinal e tafugol e neediiji iwri, be maraa diina be maraa wurtoobe be maraa jannoobe ko moyyi, kolunndagol e boneeji jaalii ka mabbe, fa amuuji din nowaylita neddanke no hoyni wonkii mun, ko dun wadi si wartagol heewi ka mabbe, en dan no tayi haakkunde beynguuree mabbe, nokkeeli nyawndirdi feetubeben no heewitew, mbileyaagal noheewi, ne-ddanke meedi tun ka la ko'o sikki no weli o jokki kalanoddaandu ka sikkugol dun haaray wonkii makko maa malnayki maa buttinay bernde makko dun fowhaqinqinanaalimo ko'o faalaakon, konii o luttirta e satteende e lette wonkii haa nde o ruttii e joomi makko o rewimo no'o yidiri non o yamiri nelaabemakko All

a daali *o toowi* fii banngingol alhaali on duuriidomo o dabbi ri godfo goo piiwal:

(وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى) (طه: ١٢٤)

(On duuriido quraana an on o wuuray ngurndan bittudan me n immintinoyaymo nyannde darngal ko'obundo) O daali *o toowi* fii hoolaare julbeben e maleede mabbe ka aduna doo:

(الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ) (الأنعام: ٨٢)

(Ben gomd'inbe hara be jillindiraali iimaanu mabbe'on e toonye, no woodanibe hoolaare, ko kanbe woni feewube). o daali *o toowi* :

(وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْذُودٍ) (هود: ١٠٨)

(Ammaa ben malaabe kaka aljanna be luttintee fanaamaa l eydindin e kammungun no duumii sinaa joomi maa haaji do kkal ngal tayata).

Dii diinaaji di wanaa islaam si'en jarribike e majji sartiiji d iina selluka kan en taway ko heewi e d'in sartiiji alaa e maj ji wano dun feenyiri e kooko ban-nginden.

Ko buri mawnude kodin diinaaji waasaa ko wootin-dingol Alla (tawhiidi), yinbe majji'on ko sirkube, di moyyanaa kala n okku e kala zamaanu de wadanaali ned'danke hay foy sabu l urre e liddondirgol kodi mofti.

Ammaa lislaamu'on aray e yewtereji yeeso ko banngint a wonde ko kanka woni diina goonga, heddo-tooka, ka Alla ya rlii yarlanii ned'danke.

Ka hom'mbugol ndee yewtere no hawri nde an'ndinten haqii qa annabaako e maande mun, e haaju ned'danke mun, banngine n lasliiji noddaandu nelaabe e hqiiqanelal lutaayngal hom'mbi raa ngal nuleden.

حقيقة النبوة

Haqiiqa annabaako ngun

Ko buri mawnude ko waddii nedɗanke e oo aduna konde o ann data joomi makko on tagudomo hari naa o fuyo neeminimo o ta girimo fii yo'o rewmo kanko tun.

Kono ko honno o anndirta joomi makko, e haqqeejiwaddanii dimo, ko honno o rewirtamo? o hebay ko wallitoomo fii yog a e haajuuji makko aduna... kono o hebataa ko wallamo no'o anndira Alla, bannginanamo ko honno o rewirtamo, sabu hak kil nedɗanke tunwawataa anndude ko Alla faalaa, wurin o wa awataa anndude hay ko dimmo makko'on miiyii doo e'o yewt udemo, ko honnonon o anndirta faandaare Alla.den golle do n ko acciraa ko annabaabe ben e nelaabe be Alla subii ben fii yottingol nelal ngal, e ben cernoobepiiwal runube annabaabe ar aybe baawo mabbe jogitiibe laawi mabbe dabbitoobe batte mabb e yottinaybe nelalmabbe, sabu nedɗanke weebantaamo yettu gol e Alla don e don, Alladaali *o toowi* :

(وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأْذَنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) (الشورى: ٥١)

Haananaa nedɗanke nde Alla yewtatamo sinaa e cowndol (wahayu) maa e baawo wirngallo maa o nela nelaado o sownd oomo ko'o muuyikon kanko ko'otoowudo nyeenyo), bee tefoo wo wona hakkunde ko yottina immorde e Alla sarya makk o'on e jiyaabe makko ben, bee tefoobe ko kanbe woni nelaab e ben e annabaabe ben, malaykaajo'on no yettude nelal ngalha a e annbiijo'on nelaado'on yottina e yinbe ben, malaykaaj o'on nabataa nelalngl e yinbe ben sabu malykaabeben e yin beben no serti tagudi Alla daali *o toowi* :

(اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ) (الحج: ٧٥).

(Allaahu no suba e malaykaabe ben nelaabe himo suba kadi e yinbeben).

Nyaawoore Alla nden hoddiri nde nelaado'on laatotoo e no one be o nelaaben fii yobe faamotir be yewtida, si'o wonno m alaykaajo be waawataanomo tudaade be yetta e makko, Alla da ali o toowi :

(وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكًا لَقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبَسُونَ) (الأنعام: ٨-٩)

(Be wi'i hanno jippinee e makko malaykaajo siko malaykaajo men jippinoo, be yeddimo be halketeno refti be nennantaak e, simen wannomo malaykaajomen wadaynomo gorko men okkaynobe e gibilibe) Alla daali o toowi :

(وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا) (الفرقان: ٢٠-٢١)

Men nelaali aditaadema nelaabe sinaa nyaamobe nyaamete e yaha ka luumooji, ben be tannyinaaki hawrudee amen wi'i h anno jippinee e amen malaykaabe maa men yi'a joomi amen be mawnintinii be townitii townitaare mawnde). Alla daali o toowi :

(وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ) (النحل: ٤٣)

Men nelaali aditaadema sinaa worbe men suwndiibe (wahyini e mabbe) o daali o toowi :

(وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ) (إبراهيم: ٤)

(Men nelaali nelaado sinaa e d'ingal yinbe makko on fii yo 'o bannginanbe).

Be annabaabe e nelaabe no sifori timmugol hakkille e sellugo

l diina e nundal, e hoolaare, e yottingol kobe nelaa kon, e re eneede e kala ayyibe ka tagu e kambaadi e ka jikku, hibe bu ri neddanke fow timmudee moyyude, Alla okkiibe kala jikk uuji moyyi wanomunyale e ganndal, e cuucal e nundal hibe h ertori dii jikkuuji hakkunde yinbe mabbe, beedoo ko yinb eannabi Saalihi Alla daali e denngal yinbe makko:

(قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا) (هود: من الآية ٦٢)

(Be wi'i ko an yo Saalihi hari a laatike tanyinoraa-du moy yere ka a men adi dun doo, a haday men rewgol konko baa biraabe a men rewaynoo) Alla daalie dinngal yinbe annabi Su' aybu:

(قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصَلَاتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ) (هود: ٨٧)

'Be wi'i ko'an yo Su'aybu ko julde maa nden wommaa yamirde yo men selu ko mawbe a men rewaynoo maamen wada e jawle a men ko men faalaa, an ko'a heewu-do munyal feewudo) nelaa do Muhmaad -yo Alla juulu e makko o hisinamo - lollirii hakkunde yinb e makko hoolaareadi o neleede maa o siforeede dun immorde e Alla o toowi:

(وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ) (القلم: ٤)

(A wonii e jikku moyyo).

Ko kanbe woni subaabe tago Alla ngun be subaama fii nelal ngal e yottingol ngal Alla daali o toowi:

(اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ) (الأنعام: ١٢٤)

(Alla no anndi ka'o wadata nelal makko nagl don) Alla daali o toowi:

(إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ) (آل عمران: ٣٣)

(Alla subike Aadama e Nuuhu e beyngoore annabilbraahii ma e beyngoore annabi Imraana e dow win-ndere nden).
 'Bee annabaabe e nelaabe -yo jan e kisiyee wonu e mabbe - e dow dñi sifa aji moyyi dibe sifuraa fow e kobe lolliri e sifaaji mawde kob e neddanke no hebabe ko hebataneddanke be nawnay be wee lete be maayay.... Alla daali *o toowi*:

(إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ) (الزمر: ٣٠)

(An ko'a maayoowo kanbe kadi be maayay) o daali *o toowi*:

(وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً) (الرعد: ٣٨)

(Men nelii aditaadema nelaabe men wadanibe sunnabe e gedalbe) wurin wobbe e mabbe lorrototanpa yaltinee e ho do mun, maa be etoo fii wargol dun. Alla daali *o toowi*:

(وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ) (أنفال: ٣٠)

(Annditu tuma nde heeferbe ben fewjaynoo fii maa fii yobe kulmbe (hume) maa be ware maa be yaltinee hodo maa, heb e fewjode Alla kadi no fewjude koAlla buri moyyude fewjore), kono battane moyyo e foolugol e weebinaneede ko nelaabe ben e annabaabe ben woodani aduna e laakara Alla daali *o toowi*:

(وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ) (الحج: ٤٠)

Alla wallay sanne on walloowomo), o daali *o toowi*:

(كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ) (المجادلة: ٢١)

Alla hoddiri o foolay kanko e nelaabe makko ben Alla ko jon dooli e tiddungal).

آيات النبوة

Maande annabaako

Nde laatinoo annabaako ngun ko laawol fii anndugol ganndal burngal teddude e golle burde mawnude, yormee nde Alla nde n laatii nde o wadanta annabaabeen maandeeji kobe anndirtee, -haysi laatike non kalanodditii annabiijo hara ko fenaande, fe naande makkonden feenyay, nde anndee o wirtoo- din maande eji noheewi no e burdi din himmude majji d'ii heeududi doo:

- 1- Ko nde o noddata e rewgol Alla kanko tun, o riiwa kala ko rewetee sinaa Alla sabu kodun neddanke tagiraa.
- 2- ko nde o nodda yinbeben e gomdingol Alla gollira diina ma kko kan Alla daali e denngal nelaado makko Muhammadu -yo Alla jaalu e makko o hisinamo -:

(قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا) (لأعراف: من
الآية ١٥٨)

(Wi'u ko'o non yo yinbe komi nelaado Alla e mon on fow).

- 3- ko nde Alla senbindirtamo dalilji annabaako sertudi no e din dalilji: nde o addata ko gooto e yinbemakko waawata a addude, sifa tuggordu annabi Muusaatuma ndendu wont unoo mboddi, maa aayaannabi Iisaa'on tuma nde o wurni tunoo maydo'ono wontini bunbe o ndikkini damajan e dujay ee Alla, maa aaya nelaado men Mohammadu quraana' on e ko nanndi edun e aayeejeannabaabe.
- No e din dalilji goonga feenyudo mo annabaabe bene nelaabe ben addi'on tay aybe mabbe ben waawataamo yeddude maa reewamo, bayra hibe anndi ko'egoonga be woni.
- No e din dalilji ko Alla hertiniri annabaabe makko timmugo l alhaali mabbe e mbaadi e jikku.
- No e din dalilji wallugolbe e dow aybe mabbe e fenyngol nodd aandu mabbe.
- 4- Ko nde lasli noddandu makko ndun hawrondirta e lasli ko nelaabe e annabaabe nodd e mun kon.
 - 5- Ko nde o dabataa reweede maa wadaneede seedae dewaln gal, maa mawningol lenyol makko, maajamaa makko Alla

yamirii nelaado men Muhammadu-*yo Alla jaalu e makko o hisinamo*- nde o wi'anta yinbeben:

(قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ) (الأنعام: ٥٠)

Wi'u mi wi'ataa'on noka'an ngalu Alla ngun mi anndaa ko wirnii mi wi'ataa'on komi malaakaajo mi jokkataa sinaa komi i suwndaakon (yeetaa kon).

6 - Ko nde o dabbirtaa yinbeben njoddi fii e ko'o noddata be kon Alla daali fii annabaabe makko Hudi e Nuuhu e Sa alihu e luut e Su'aybu -*yo kisiyee wonue mabbe* - wonde beefow be w i'anii yinbe mabbe:

(وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ) (الشعراء: ١٠٩)

(Mi lanndotaako'on njoddi, njoddi an alaa sinaa e jonngo tagu do winndere nden).

Bee nelaabe e annabaabe bemi jantanima seeda e sifaaji mabbe e maandeeji annabaako mabbe noheewi Alla daali *o tooowi*:

(وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ) (النحل: ٣٦).

(Men nilii e kala mofte nelaabe rewee Alla wodditodon din reweteedi diwanaa Alla).

Neddanke weltorii bee nelaabe e annabaabe taariikaaji mabb e winndaa saryaaji dibe addidin eggaa kodi goonga e nundal, ko Alla wallibe e dow aybe mabbekon eggaa wano: yoolugol yinbe Noohu e Firawna e lettugol yinbe luut, e foolugul nelaado men Mhammadu iybe diina, e saakitagol diina makko...mo ann dii dune haqiiqa annaday wonde kobe addikon ko peewal e moyyere, e tiddingol tagungun ko nafatabe hajoobe ko lorratabe, arano mabbe on ko Nuuhu sakkitoro'on ko Muhammadu -*yo Alla jaalu e mabbe o hisinabe*-

حاجة الناس إلى الرسل

Haaju yinbe e nelaabe

Ko annabaabe ben woni nelaabe Alla e jiyaabe makkoben hibe yottina yamirooje makko, be wewlinirabe ko'o maranibe e neemaaji sibe doftike ko'o yamirikon be hajoobe lette doo miide sibe lunndi kemo, beqissanoobe kabaruuji yinbe feyyu di e lette e satteendekobe fiyyini ka aduna sabu geddi mabbe. Dii yamiraadi e hadaadi Alla, hakkil ned'danke tun waaw ataadi faamude di, kodun wadi si Alla addi sarya'on o farl i yamiraadi din e hadaadi din, katteddingol ned'danke reena nafaaji mabbedin, sabuned'danke dogay kenen baawo belee de wonkii mun, be jaggita be townitanoo ned'danke be boora mo ha-qqeeji makko, ko don wadi si hikma Alla on noddi nde o nelata e mabbe sownowoo e saa'i nelaabe anndintinaybebe yamirooje Alla hajoobe e'ko boni, waajoobe annditinabe kabaruuji feyyube, kabaruuji e maanaaji hawniidi si hewtii noppidin hakkile den finay golle majji'on beydoo faamu majje'on sella, ko buraybe hedaade woo burata taskaade, ko buraybe taskaadewoo burata miijitaade ko buraybe miijitaade woo burata gandal, ko burbe gandal woo burata golle, moyye h ebaaki ko fotata e nelaabe ben maa burdobe jogitaade goonga .

Saykul'islam ibin taymiya wi'i: bee nelaado heboo sikoyo n gorndan jeyaado'on moyyu aduna e laakara wano tawrinon la akira makko'on gasantaamo sinaa onyintin nelaado ko wano non kadi aduna makko'on, ned'danke no hatonjini e sarya'on, sabu himo hakkunded'abbugol ko nafata pottina ko lorrata, ka ka sarya ohibata din didi, sarya'on ko annoora Alla ka ley di makko e nundal makko hakkunde jiyaabe makko, e tata makko mo naatii ton haray o hoolike.

Sarya'on faandaaka fii senndindirgol hakkunde nafa lorr

a tun, hay munmunte no senndindiri dun,ngelooba no senn dindiri hakkunde ngawri e collaari,ko faandaa hen ko sennd indirgol hakkunde golle nafayde jon mun aduna e laakara e lorrydemo e dindidi, wano limaanu, e wootindngol (tawhiid i) e nun-dal e moyyere e hoolaare e rentagol e cuucal e gand al e monyal e yamirgol ko moyyi hada ko boni e jokkugol endan e moyyagol e yumma e ben e kawtal e tottugol haqee e gollirgol fii Alla e fawagol e makkoe dabbirgolmo ballal e jeb bilanagol koddoruyee Allajaba nyaawoore makko e gomdin gol Alla gomdina kala ko nelaabe ben yewti'en e tanaa dun do o ko nafa-ta neddanke aduna e laakara, liddudun doo ko tanpir e makko elorra aduna e laakara.

Sinaano nelaabeben hakkil kin tun waawataano faa-mude na fa e lorra ngurndan dan, ko buri mawnude ko Alla wadani n eddanki ko nelgol e mabbe nelaabemakko e jippingol defte e mabbe e bannginangolbe laawol focciingol,sinaano dun h arayno hibe wa'iwamunmunteji din, wurin ko alhaali mabbe o n buraynoobonde, mo nootike nodaandu Alla o tabitii e diina hara y himo buri ko tagaa kon fow moyyude,mo ruttii noddaa-ndu Al la ndun o yaltii e diina kan haray ko kanko buriko tagaa fow b onde, wurin alhaali makko no buri rawaandu e kosewil bo nde himo buri kala ko jaasijaasude, ko heddini yinbe ben ka le ydi ko batte annabaako ko woni e mabbe kon si dun lannii maand eeji piiwal mabbe mehaama leydindinyirbay darngal ngal daro o

Haaju neddanke e nelaabe ben wa'aawa haaju mabbe e naa nge ngen maa lewru ndun maa wonkii mabbe din, maa haaju yiitere nden e annoora, maa banndu ndun e nyaamete e n diyan, no buri dun mawnude no buri kala ko neddanke mi ijotoo, ko Annabaabeben woni yottinaybe yamiraadi e hadaa diAlla din, ko kanbe woni yangal jiyaabe ben ka alla,sakkiti ido e koohoo mabbe on ko nelaado men Mu-hammadu-*yo Alla*

jaalu e mabbe o hisinabe -Alla neliimo fii yur-meende wennderenden, e hujja wonande jokkubemo e hujja e dow tagongun, o yam iri jiyaabe ben fowdoftagolmo, yidamo, teddinamo, jonnit amo kala haqqueeji makko, o neliimo takko daragol darngalng alko'o wewlinoowo jertina, nodda e diina Alla kan e dujay ee makko, ko'o annoora jalbuɗu o timminiriimo nelalngal, o fewnirimo majjube, o anndinirimo ko majjanoo, o wuntiniri mo bunbe e pahube, e berdewelsindiide nelal makkongal ja lbini leydindin o woowindiri berde huccondirde, o fewniri mo diina kan, o bannginirimo laawol focciingol, o yannyi bernde makko, o ittanimi bakkatuuji, o banti jan-toore makko, o wadi koyndan e kala lunndiido ko'o yamiri kon, o nelimo saa'a nelaabe ben tayondiri defte mabbe yijjita, e saa'a konngol e diinaaji waylaa, fow no hoolori doole pehemun be ny aawiri konngodi e pehe mabbe bonde, Alla fewnirimo tagungun o bannginirimo laawol ngol o yaltinirimo yinbeben e nibe o addibe e annoora, o sinndindirimo hakkundebondo e moyyo, kala feewudo ko piiwal makko ngal o feewiri kala o onyiido e laawol makko o jaggiti haray o majji, yo Alla ju ulu e makko o hisinamo, o juula e dedaangal nelaabeben eannabaabeben.

Hiden waawi rabbindinde haaju nedɗanke e nelalngal e koo ko heedi doo:

- 1-nedɗanke ko tagaado rewoowo bee o annda tagudomoon o annda ko hondun o faalaa yo'o wadu, o waa-wataa anndude dun kanko tun, o maraa laawol noo anndira dun sinnaa laawol annabaabe ben e nelaabeben, e anndugol peewal e annoora kobe addi kon.
- 2-nedɗanke ko banndu e wonkii, banndu ndun ngooree mayru ko nyaamitee e ndiyan, wonkiikin ngooree makki on ko diina selluka, e golle moyye, ko anna-baabe ben e nelaabe ben addi diina selluka, tinndinie golle moyye.

- 3-Neddanke no tagiraanon bee o heba diina ka'o jokka, kan diina bee wona selluka, laawol yottinayngol e diina selluka alaa sinaa laawol gomdingol annabaabe ben e nelaabe ben, jokka kobe addi kon.
- 4-himo hatonjini anndugol laawol hewtinayngol e yar-luyee Alla ka aduna e aljanna makko e neemaaji mun ka laakara, tinndinoowo fewna e ngol laawol alaa sinaa annabaabe ben e nelaabe ben.
- 5-Neddanke no lo'i, aybe buy no sabbiimo, saytaane no faala amo bewnude, be'o setodi no cudanamo ko boni, e wonkii y amirayki bone, ko dun wadi himohatonjini koreenamo e janfa aybe makko, annabaabe ben e nelaabe ben tinndinii e dun be banngini dunbannginde.
- 6-Neddanke ko saareyanke jun bee o jillondira e yin-beben o wuurida e mabbe dun no hatonjini sarya fiiyo nundal ngal nyiibu goonga'on tabita, haqqeeji kala neddanke reenee ko aldaa e feyyintingol maa welsindagol sinaa dun ngurndan mabbe dan wa'aywa ngurndan kulle ladde, on sarya timmudo a ddataamo sinaa annabaabe ben e nelaabeben.
- 7-himo hatonjini e anndugol ko addatamo buttu e hoo-laare wonkii, o hollamo sabuuji malnaydimi ko dundoo annabaabe ben e nelaabe ben fewni e mun.
- Baawo e bannginde haaju neddanke e annabaabe ben e nelaabeben no haani nde jantotoden fii Immutal bannginen dalilji tinndindi fii maggal on.

المعاد

Immutal

Kala neddanke no anndi maayay kono anndaa ko honno o watinirta si'o maayii? ko'o malaado kaa ko'o malkisaado? Yinbe heewube no fibe be immintinte be hasbee golle mabbe moyyere nden moyyere bone'on bone, ko dun doo woni immu

tal e hasboore hakkile no girri-tii d̄un saryaaji Alla d̄in no te ntini fiimun, d̄un no mahii e lasliiji tati

1-tabintinde timmugol ganndal All o senike.

2-tabintinde timmugol bawgal Alla o senike.

3-tabintinde timmugol hikma Alla o senike.

Dalilji hewudi ka quruaan e ka sunna no tabintini immutal no e majji kooko heedi d̄oo:

1-Dallinorgol tagude kammuuli d̄in e leydi ndin wurnitug ol maybe ben Alla daali *o toowi* :

(أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْبُدْ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) (الاحقاف: ٣٣)

(E bee yi'aali Alla on tagodo kammuuli d̄in e leydi ndin o ro nkaali tagogolbe no waawi wurnitubebe ko non tigi himo waawi kala huunde), o daali *o toowi* :

(أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ) (يَس: ٨١)

On tagodo kammuuli d̄in e leydi ndin waawata ta-gude wa no mabbe oo oh, himo waawi, ko kanko woni tagoowo ann d̄udo).

2-Dallinorgol wawde tagude e baawo misal wawde tagitaad e laawol goo, kala wawdo tagude buri wawde tagitaade, Alla daali *o toowi* :

(وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ) (الروم: ٢٧)

Ko kanko fuddii tagungun refti o ruttayngo kodun burimo ne wanaade no woodanimo sifa toowudo). o daali *o toowi* :

(وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ) (يَس: ٧٨-٧٩)

(O wadani mem misal o yejjiti tagudomo'on o wi'i ko honm

bo wornitata dee yi'e kidde wi'u ko'on fuddu-de ka laawol aran ol wurnitatade himo anndi kala tagu).

3-Tagude neddanke e ndii mbaadi makko timmudi wondude e tire makko den fow ko dalil mawdo tin-ndindo Alla no w aawi wurnitugol maybe ben.

4-Dallinorgol wurnitugol maybe ka aduna wurnitugolbe ka laa kara, kabaru dun arii e defte jippinaade e nelaabe makko n o e din kabaruuji: wurnitugol maybe e junngu annabi Ibraahiima e annabi Iisaa edunayee Alla -yo kisiyee wonu e mabbe - e ta naa dun.

5-Dallinorgol wawde fiyakuuji nanndudi e moobugol immintin a wawde wurnitugol maybe ben no e dun:

a-Tagude neddanke e tobbere maniiyu lancitiinde e banndu n eddanke Alla mooba ndee tobbire e banndundun fow, o naba nde ka renngawol (rahim) o taga e mayre neddanke, si'o m aaye ko honnu on tagudomo aranun runkirta wurnitudemo la awol goo, Alla daali *o toowi* :

(أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ) (الواقعة: ٥٨-٥٩)

(Yiiteelan fii on maniiyu mo accitoton ko'onon wonimo tag ude kaa ko me nen woni tagube ben)

b-noone gabbeden fow si aawaama haray hakkil ko tinndini ko nde de fuunata de buna kono de bonataade fuunataa, de hidduto tun, de yura de fuda, edun tinndinaa e mbawdi tim mudi e hikma huubudo?ko'oo woni Alla nyeenyudo wawdo ko honno o run-kirta moobugol tere neddanke o jolkindirad e? Alla daali *o toowi* :

(أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ) (الواقعة: ٦٣-٦٤)

(Yeeteelan kooko remoton ko'o non woni funnudedun kaa ko menen) Alla daali e sefo'on aaya:

(وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ

بِهَيْجِ) (الحج: ٥٠)

(A yi'ay leydindin no yooriken si ndiyandan saayeee mayri ndi memmino ndi yura ndi funna kala noonepudi labaadi).
6-On tagudo wawdo nyeenyudo ganndu no senii nde o ta girta tagungun samakala maa o accirabenii Alla daali o to owi:

(وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ) (ص: ٢٧)

(Men tagiraali kammu ngun e leydi ndin e ko woni hakkund e majji meere dun ko sikke ben heeferbe bone wonanii ben heeferbe immorde e yiite), ko wonigoonga ko hikma e faanda are mawnde o tagiri tago makko ngun, o daali *o toowi* :

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) (الذريات: ٥٦)

(Me tagaali jinnaaji din e yinbe ben sinnaa fii yobe rewan), fot ataa ka Alla on doftiido e on yeddudo, o daali *o toowi* :

(أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ) (ص: ٢٨)

(E men waday ben gomdinbe be golli ko moyyi wanoben bon noobe ka leydi kaa men waday doftiibe benwano bonbe ben), kodun wadi no jeyaa e timmugol hikma e bawgal makko i mmintingol tagungun nyannde darngal fiiyo kala neddanke hettu golle mun, o yoba moyyindo'on moyyere o letta bo nnudo'onAlla daali *o toowi* :

(إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ) (يونس: ٤)

(Koka makko woni ruttorde mun on fow fodoore Alla ko go onga, ko kanko fuddi tagu ngun refti o ruttayngu fii yo'o y

obu ben gomd'inbe be huuwi komoyyi e nundal no wooda ni ben heeferbe njaran wuld'an e leette muusude).

Gomdingol nyalaade sakkitiinde nden no mari batteeji hee wodi e neddanke no e d'in batteeji:

- 1-Ko nde neddanke'on rer'danta doftagol Alla ka tan-yinagol baraa'ji ngal nyallal, o wod'ditoo yeddugolmo ka hulogol let te ngal nyallal.
 - 2 - No e gomdingol nyalaande sakkitiinde nden mon-nyintingo l neddanke ko'o fadi e neemaaji e weloweloaduna ko'o tanyinii e neemaaji laakira e njoddii mun.
 - 3-Ko sabu gomdingol nyalaande sakkitiinde ndenneddan ke anndirta battane makko si'o maayii, oanda o yobete njoddi golle makko siko moyyi komoyyere siko boni ko bone, o anda kadi o daretefii hasboore nden o yottanee ko' o toonyaa kon onangiree ko'o toonyi maa'o jaggiti kon.
 - 4 - Gomdingol Alla e nyalaande sakkitiinde nden haqinqi nanay neddanke hoolaare e kesiyee e za-maanu ngu d'in d'idi sadi e mun, hareeji jokkundi, dun wonaali sinaa ko ta wi kon gomdingol Alla e nyalaande sakkitiinde nden hada y bone neddankeon nde hewtata goddo e kene e gunndo o, wuringomdingol Alla'on hewtay ka bernde neddanke hada bone'on adii o woodeede ittamo si'o woodaama.
 - 5-Gomdingol nyalaande sakkitiinde nden haday neddank e toonyugol wobbe goo jaggita haqqeeji mabbe, si yinbeben gomdini nyalaande sakkitiindenden be tooyindirtaa, kadi haqqeeji mabbe d'in reenete.
 - 6-Gomdingol nyalaande sakkitiinde nden waday neddank e ndaara aduna'on wa dumunne e dumunne ngurndan dan o n daarirtaamo wa ngurnadn fow.
- Ka honmbugol kaa haala no moyyi ka dallinoren konngol "w iin bit" annasaarayankeejo amirikiijo hariko golloowo e suudu wirdu annasaaraa (kaniisa) o silmi o hibe tono gomdingol nyal aande sakkitiinde nden, o wi'i: ((joooni mido anndi jaaba lannd ule nay sokolir-noode lan ko heewi denlle: ko honmbo woni

min? kohondun mi faalaa? ko hondun mi arani? ko honto mif eewi?.

أصول دعوة الرسل

Lasliiji noddaandu nelaabeben

Annabaabeben e nelaabeben fow no fotti e noddugole lasliiji moftude, wano gomdingol Alla e malaykaabemakko ben e deft e makko d'in e nelaabe makko bene nyalaande sakkitiinde nden e koddoruyee'on ko moyyi makko e'ko boni, e yamirgol ol rewgol Alla kanko tun kafidiido alanaamo, e jokkugol laa wol makkohara jokaali laawi lunndiidi d'in, e harmingol noone ejinay dinlle: ko jeenugol kene e gunndoo, e bakkatu, e jaggitugol, e sirkangol Alla rewa sanamu.

Be fotti kadi seningol Alla e sonnaajo e biddo e kafidaado e yeru e nanndu, e fenugol e maako.

Be fotti kadi be harmini warugol bibbe, e wonkii ko aldaa e goonga, e rebaa e nyaamugol jawdi alyatii-ma, e jawle yinbe e meere, e funsugol e mawnintnagol.

Be fotti kadi yamirgol hunnugol ahadi e timmingoletirgal e piisirgal, e moyyagol e yumma e ben, e nondugol hakkunde yinbe ben, e ka konngol e golle.

Ibin qayyim wi'i: ((saryaajidin fow hayside sertii hidi futti e lasliiji majji'on, moyyugol majji notabiti ka hakkileeji, sidi yaltii e dun doo di yaltay e hikma e moyyere e yormeende, kono di yaltataa e'ko di addikon Alla daali o toowi:

(وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ) (المؤمنون: ٧١)

(Si goonga'on jokkuno beleedi mabbe kammulidine leydindin e ko woni majji kon bonayno), ko honnojun hakkil daginirta nde sarya Alla'on adiirta ko liddo-ndirta e makka)), kodun wa di si diina annabaabe ben fow ko gootun, Alla daali o toowi :

(يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ)

وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ (المؤمنون: ٥١-٥٢)

(Ko onon yo nelaabe nyaamee immorde e dagiidigollee ko m oyyi mido anndi ko wondun gollude kodiina monkan nii dii na woota komen woni joomi monhuleelan). o daali *o toowi* :

(شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ (الشورى: ١٣))

(O sarinanii'on kan diina ko'o wasiyii Nuuhu e nelaa-do muhammadu e annabi Ibraahim e Muusaa e Iisaa nyinnee diina kan wata'on sertu e makka).

Ko faandaa e diina kan ko yo jiyaaabe ben rew Allakanko t un ko aldaa e sirkalgolmo be nyinaa saryamakko'on sibe w adii dun Alla fawtanoobe ko'o fodibee laawol nobe hewtira e mun e yarluyee makko e malal aduna elaakara...nelaabeben fow ko e dundoo noddii Tawreeta'on ko finnde (aqiida) e sarya a, yinbe makko'on no fawaa nyaawirgolmo Alla daali *o toowi* :

(إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ) (المائدة: ٤٤)

(Men jippinii Tawreeta'on e Muusaa no'e makko peewal e an noora no nyaawiramo annabaabe baniisraali ben gomdinbe Alla no nyaawiramo kadi alya-huudu be yaltataa e nyaawo ore mayre, e cernoobemabbe ben), refti annabi Iisaa ardi e Injiila'on no e mayre piiwal e annoora hinde gomdini tawreeta'on, Alla daali *o toowi* :

(وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ) (المائدة: ٤٦)

(Men jokkitinibe Iisaa gidal Maryama himo gomdiniko on ta wreeta adiidomo men okkimo Injiila'on no'e mayre peewal e annoora), refti nelaado men Muha-mmadu -yo Alla jaalu e mabbe o hi sinabe - ardi e diina timmuka e timmoode sarya'on hika jaalii e

saryaaji adiidi d'inhika bortidi fow, Alla okkimo quraano'on hi nde gomdini den defte aditiide nde Alla daali *o toowi* :

(وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ)
(المائدة: ٤٨)

(Men jippinii e maa deftere nden e goonga hinde gondini d'en defte aditiidende hinde jaalii e majje nyaawir hakkunde ma bbe ko Alla jippini kon wata jokku beleede mabbe accaa goonga'on), Alla daali *o toowi* :

(أَمَّا الرَّسُولُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ)
(البقرة: ٢٨٥)

(Nelaado'on gomdini ko jippinaa e makko immorde e joomi makko julbe ben fow gomdini Alla e malay-kaabe makko ben e difte makko den e nelaabe makkoben men sindindirta hakku nde gooto e nelaabe ben bewi'i men nanii men doftike Alla ya wtan men kakamaawoni ruttorde nden).

الرسالة الباقية

Ndulo lottayngo ngon

Ko adiden jantaade ko fii alhaali diinaaji al'yahuud, e annas aaraa, e majuuusu'en e noone wasaniiyanke, bannginden alhaali neddanke e zamaanu yirde jeegaberejibineede annabi Iisaa, si diina kan bonii alhaali laa-muuji e moftedin e noone no ja wli d'abbirtee fow bonay...hareeji sattudi huuba, neddanke w uura e niw-re, berdiden nibbita sabu niwre keeferaaku e majj erejikkuuji d'in tuuna, haqqeeji neddanke jaggitee, boneon fe enya ka baharu e'ka njoondi, si neddanke mardo hakkil taskik

e alhaali neddfanke ontuma o anndayalhaali mabbe'on now a'i wano wondo pitiptinnaadefii maygol, himo waynitaade fii yahugol few si Alla jabbitoraakimo moyyintinoowo wawd o ronndiido annoora annabaako e jowlol piiwal o yonnanoo mo laawol makko o fewnamo e laawol focciingol.

Ko'e on zamaanu doo Alla newni yo annoora annabaako luttaydo'on feenyu makka ka suudu Alla hormanteeru, hari alhaali yinbe makka ben nowa'i wako heddi e alhaali yinbe ben ka banngere sirku e majje-re e toonye e weddorgol moyyere, kono hari hibeserti e yinbe heddiibe ben e piiji heewudi no e din:

- 1-Nokkuure laabunde battinaali e mayre gannde mehe(filosufii) yoonaanbe ben maa ruumaanbe ben maa hinduube ben, Alla okkiibe kadi denngal laabungale haala feewuka yubbundi ri, e hakkille huubbude e tasakuyee hawniido.
- 2-Hinde ka hakkunde aduna, hakkunde Iroop, e Aasi-yaa, e Afrik, kodon wadi diina lislaamu kan hewti e dii nokkeeli e z amanu rabbidudo
- 3-Nokkuure holniinde Alla reeniinde e Abrahata tomande'o faal anoo habude yinbe mayre, waawaali jattude nokkuure nden hay gooto e kawtalbeben naa faari-siibebeben naa roomanbe ben hay njolayaagal mayreon ka senngo nano eka nyaamo fow Alla dannduno, dun fow woni maande neleede on annabiijo tedduo nelaado men Muhammadu Alla anndintinii yinbe makko ben oo neema o daali *o toowi*:

(أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجَبَىٰ إِلَيْهِ تَمَرَاتٌ كُلِّ شَيْءٍ
(القصص: ٥٧))

(Men weebinanaalibe haram holniido no addiy e makko noon e kala demde).

3-Nokkuurenden ko saharaa nde reene jikkuuji buymoyyi wa no dokkal e teddingol kawtal e nawlangolbeynguure mun e tanaadun e sifaaji dibe herturi, waddi be hanndi e nelalngal.

Ko e ndee nokkuure tiddunde e lenyol quraysi lollir-ngol laa

bude haala, e wawde yewtere, e jikkuuji moyyi e teddunga l e koohooyaagal, Alla subii anna-biijo makko Muhammadu - *yo Alla juulu e makko o hisinamo* - yoo wonu timmoode annabaabe ben e ne laabe ben, ko'e yirde (yonta) jeegabere jibineede Iisaa, fayda e hitaa-nde 570 o jibinaa, o njandi ko'o alyatiimaajo, bayra benmakko mayno hari himo reedaa, yumma makko esoro makk o maaye tay ko mo doobi jeegoo, bappamakko Abuu Taalib fawtiimo, o njandi ko'o alyatii-maajo, maande yoyre e hakk il feenyi e makko, jikkumakk'on serti e jikkuuji yinbe makko ben, tay o fenataa, o lorrataa gooto, o lolliri nund'al e rentagol e ho olaare, haa yinbe makko ben wattimo halfinde jawle mabbe o marade wano o marirta jawdi makko ndin non, dun wadi be janmmimo "Muhammadul'amiin", o laatii jon ndemu, o fennyi nanaali gooto ban'ndu makko gilao hellifaa, o laatii laabudo rentiido, satti e makko fota alhaali yinbe makko kobe woni rewde sanamu yara kon'njan (beere) wartindira, o gollidi e yinbe makko ben golle de'o yididen o wodditoobe sibe fuddike b uneeji mabbe din, o laatike wallitotoodo alyatiima e rewbe se rtaabe, o nyammuna weelaabe..... haa nde duubi makko din battinoo cappandi nay boneeji di'o woni yiidedin bittimo o fuddii weddaade fii rewgol joomi makko toroomo yo'o fiwnumo e laawol peewal, o seeraali himo e on alhaali, tun Jibriilu jip pini e makko wahyu immorde e joomi makko, o yamirimo yo'o yottin diina kan e yinbe ben o noddabe e rewgoljoomi mabbe tertoo rewgol ko woorimo, jippagol wahyu'on jokkondiri e makko saryaaji din e nyaawoojeden no jippaade nyallal baawo nyallal hitaande baawo hitaande, haa Alla timmini diina kan wonande ned'danke, o timminamo neema'on, bayra golle makkoden timmi, *-yo Alla juulu e makko o hisinamo* - Alla jettitimo taydu ubi makko din fewndo o fiyyini ko cappande jeegoo e tati, cappandi nay adii o neleede noogay e tati ko'o woni annabiijo o ne laa.

Mo taskike alhaali annabaabe ben, jan'ngii taariika mabbe'o

n annday e haqiiqa wonde laawol alaa ngol annabaako ngun t abitiri sinaa ko annabaako nelaado men muhamad buri hann dude e ngol laawol.

Si a ndaarii ko honno annabaaku Muusaa e Iisaa *-yo kisiyee wonu e mabbe -* eggiraa a annday d'un eggiraamalaawol ngol fow fot ti e mun, kono ko laawol ngolannabaako nelaado men muhammad eggiraa e mun ngol buraa fotteede e mun, buri tabitude , buri hoolee-de waqtumun buri battaade.

Ko non kadi kaawakeeji mabbe d'in (mu'ujjaaji mabbe d'in) e aayeeje debe okaa den fow no nanndi kono koko nelaado men muhammad kon *-yo Alla juulu e makko o hisinamo -* buri mawnode, goonga'o n ko buri mawnode eaayeeje makko den ko oo quraan teddufo mo seeraalino eggireede hito e bindi.

Mo ebbindirii hakkunde ko Muusaa e Iisaa addi kon, *-yo kisiyee wonu e mabbe -* e hakkunde aqiida sellufo, e saryaaji nyenyaadi, e gannde nafooje ko nelaado men addikon *-yo Alla juulu e makko o hisinamo -* an'nday d'un fow ko nokkungootu iwri ko'e annoora annabaaku.

Mo ebbindirii kakkunde alhaali jokkuba annabaabe ben e hakkunde jokkuba nelaado men Muhammadu *-yo Alla juulu e makko o hisinamo -* o an'nday ko ben jokkuba nelaado men on buri moyyan de, wurin ko kanbe buri jokkuba batteeji annabaabe ben e ben arbe baawomabbe, be saakitii tawhiidi'on, e nundal ngal belaatii yormeende fii lo'ube ben e miskinbe ben.

Si a faalaama beyditaade ganndal fii dalilji tinndin-di fii annabaako nelaado men Muhammadu *-yo Alla juulu e makko o hisinamo -* mi eggante dalilji e maandiiji di Aliyibin rabbana'ttabari i jantii fiwndo o wonnooannasaayankeejo o silmiri sabu d'un ko dallilji di'o jantinoo d'in nii:

- 1-O noddu e rewgol Alla kanko tun sela rewgol ko woorimo, o fotti e d'un e annabaabeben fow.
- 2-O addi aayeeje banngude addataa sifa majje sinaa annabaabe Alla ben.

- 3-O hunpiti fii piiji wadaydi yeeso di wadiri no o wiirino n.
- 4-O hunpiti fii fiyakuuji mawde e fiyakuuji aduna e liddon dirgol makko di warri no o hunpitiri non.
- 5-quraana mo'o addi'on ko aaya e aayeeji annabaako makko, sabu ko nde burnde yottaade e defte, Allajippinii nde e aaden mo janngataano winndataa, o teerii burbe wawde ben haala yobe addu wanomayre maa cortiwol e mayre beronki, ko Alla kadireeni nde o reeniri nde aqiida selludo'on, o moftininde sarya burdo timmude o nyinniri nde moftiburde moyyude.
- 6-Ko'o timmoode annabaabe si'o nelanooka annabaako annabaabe wewlinbe fii neleede makko'onbonayno.
- 7-Annabaabeben *-yo kesiyee wonu e mabbe -* yewtii fii makko adii o feenyude dummunne jootudo be sifii neleede makko'on e leydi makko ndin e yankinantomo yinbe ben e lanbeben e moftemakko be jantii saakitagol diina makko kan.
- 8-Foolugul makko aybe makko ben ko aaya e aayeejeannabaaku, sabu weebataa nde goddo nodditotoo nelaado Alla hara o fenay, Alla wallamo o tabintinamo, o foola aybe makko ben, noddaandu makkondun saakitoo, jokkoobemo ben duuda, dundoo timmataa sinaa e junngo annabaajo tigi tigi.
- 9-Dewe makko den e rentaare makko nden e nondal makko ngal e jikku makko moyyu on e sunna makko on e sarya aji makko din, dundoo timmantaasinaa annabiijo tigi tigi. Oo mo Alla fewni doo wi'i baawo o jantike diidalilji doo: (dee doo ko gebe jalbuude e dalilji timmudi kala addudo di haray annabaaku ngun wadfanikemo, o foolii o malaama wadfiike gomdingolmo moyeddiidi ruttii haray o hayrii aduna e laahara)).

Ka timmoode ndee yewtere mi jantantoma seedeeji didi; se

edee lando Room ko neebi fewndu nelaado muhammadu *yo Al la juulu e makko o hisinamo* e seedee noddanoowo annasaarankooobe ben fewndo doo ((juun simit)).

Seedee arano'on: ko seedee Hiraqil: Bukaarii *-yo Alla yurmemo - j* antike kabaru Abii Sufyaan saa'a lando Room on noddunoo mo.

O wi'i: Hiraqil nelaniilan wondude e jamaa njulaa-be quray si wonbe Saami fewndu nelaado e heeferbe qraysi ben wadid i sulhu (Sulhul'hudaybiya), be ari kamakko tay hibe Iiliyaa'a (c a'un e nder saami), o noddibe ka mbatirde makko, tay no hunndi timo mbatulaabe makko ben, o noddibe o noddinoo makko on.

O wi'i: ko honmbo e mun buri sid'dirde e oo gorko wondo wiide ko annabiijo?

Abuu Sufyaan wi'i: ko min buri sid'dirde e makko.

Hiraqil wi'i: banneemo takko'an, bannon wondiibe makko ben wadonbe baawo makko.

O wi'ani nantinoowo makko'on wi'ube mido lanndaa-de oo fii oo gorko si'o fenaniilan fennemo.

O wi'i: mi woondirii Alla sinaano wata be anndiran fenaand e mi fenay e makko, laatii ko'o adii lanndaade fii makko.

O wi'i: ko honno danmbe makko den wa'i e mun?

Mi wi'i: ko'o jon dambe e amen.

O wi'i: yarli goddo e mun hay nde wootere wi'ii ngol kon ngol aditaademo?

Mi wi'i: oo oh =(oo o woye).

O wi'i: yarli laatike e baabiraabe makko ben wonnoo-do lando ?

Mi wi'i: oo oh =(oo o woye).

O wi'i ko yinbe teddube ben wonimo jokkude kaa ko lo'ube ben?

Mi wi'i: goonga'on ko lo'ube ben.

O wi'i: hibe beydaade kaa hibe uytade?

Mi wi'i: goonga'on hibe beydaade.

O wi'i: yarli godfo e mabbe no murtude yalta e diina ka n ka anyugol ka baawo o naatii e makka?

Mi wi'i: oo oh =(oo o woye).

O wi'i: yarli hidon tuumirnoomo fenaande adii o wowlude koo ko'o wowli?

Mi wi'i: oo oh =(oo o woye).

O wi'i: yarli ko'o janfante =(janfotoodo)?

Mi wi'i: oo oh =(oo o woye). men wondii e makko dumunn e men anndaa ko'o woni huuwata.

O wi'i: o newnanaali lan konngol ngol mi naatirta e mun si naa ngol doo konngol.

O wi'i: yarli on habiimo?

Mi wi'i: na'am =(hii hih, eyyo).

O wi'i: ko honno hareden wa'i hakkunde mon?

Mi wi'i: hareden hakkunde a men ko'oo lima oo lima, ke nen o gaanya men kenen men gaanyamo.

O wi'i: ko hondun o yamirta on?

Mi wi'i: himo wi'a: rewee Alla kanko tun wata'on sirkanmo hay huunde, selon ko mawbe mun wi'ata on, o yamira men juul ugol e nundugol e rentagol e tokkugol endan.

O wi'ani nantinoowo'on.

Wi'u mo mi lanndikema fii danmbe makko a wi'ii ko'o jon dambe ka mon.

Ko non kadi annabaabeben ko e iwdi yinbe jon danmbe be neletee.

Mi lanndi maa yarli godfo e mon wowlii ngol konngul?

Wiidaa oo oh =(oo o woye).

Mi wi'i si godfo e mon wowluno ngol konngul aditaade mo, mi wi'ayno ko gorko wondo jenmbindekonngol wowlaa ngol aditaade mo.

Mi lanndi maa yarli no'e baabiraabe makko ben wonnoo do lando?

Wiidaa oo oh =(oo o woye).

Mi wi'i si laatino e baabiraabe makko wonnoodo lando,
mi wi'ayno ko gorko faalaado hettude laamu baaba mun.

Mi lanndi maa yarli hidon tuumirinoo mo fenaande adii o w
owlude koo ko'o wowli.

Wiidaa oo oh =(oo o woye).

Mido anndi o accataa fenugol e yinbe ben o fena e Alla.

Mi lanndi maa ko yinbe teddube ben wonimo jokkude
kaa ko lo'ube ben?

Wiidaa ko lo'ubeben.

Ko ben woni jokkaybe nelaabeben.

Mi lanndi maa hibe beydaade kaa hibe uyaade.

Wiidaa hibe beydaade.

Ko non fiyaake liimaanu'on haa o timma.

Mi lanndi maa godfo mabbe no murtude yalta e diina k
an ka anyugol ka baawo o naatii e makka?

Wiidaa oo oh =(oo o woye).

Ko non fiyaake liimaanu'on si gaynii naatude ka nder ber
nde.

Mi lanndi maa siko o janfante =(janfotoodo).

Wiidaa oo oh =(oo o woye).

Ko non nelaabeben be jafataako.

Mi lanndi maa ko hondun o yamirta on.

wiidaa ko'o yamirta'on rewee Alla wata'on sirkan mo hay h
uunde, himo hada'on rewgol sanamu himo yamira'on juulugo
l e nundugol e rentagol.

Si laatike ko wowludaa kon goonga, laamu makkongun he
wtay ley dee koyde'an doo didi, hari midoanndi o feenyay
kono mi sikkaano ko'e mon, si midoanndi mi waawayno he
wtude ka makko mi mon-nyutono tanpere yaadu fii hawru
gol e makko, simihewtiino ka makko mi lootanayno mo koy
de makko den, o lanndiibe bataake nelaado Alla *-yo Alla juulu e makk*
o o hisinamo - on mo'o yoobine Dihyatu e lando Busraa o jonni
mo Hiraqil o janngimo tay no e makko:

Bismillaahi yumeteedo hinnotoodo immorde e Moham

madu jiyaado Alla e nelaado makko e Hiraqillando Room kis iyee wonii e kala jukkudo peewal, baawo yettude Alla: mi nod diriima noddaandu lislamusilmu daɗaa, Alla okke njoddi maa ndin laabi d'idi, si'aduurike no woodan maa bakkatu kurkaad i keefeeri ko'o non yo yinbe defte aree e konngol ngol fotitin e mun wata'en rew sinaa Alla wata'en sirkanmo hay huunde wata yoga e men jogito yoga reweteedi ko woo-ri Alla sibe ɗu urike wi'ee seeditee menen ko men julbe.

Seedee dimmo'on: ko seedee noddoowo e diina annaaraa ann geleejo fewndiido wi'eteedo Joon Simit:

O wi'i baawo yeewugol an e sewi senmbe fii koyowond iri e kaa diina lislamu, e ko ka noddikone mun fii yannga nagol nedɗanke e jamaa'on e nondalmakka fii fewnogol jam aa'on e hoore e fottugol e ngootankaako a tawaylan mido jettira lislamu'onruuhu an'on e hakkil an kin fow, ko gila o ntoma mi ahodi Alla nde mi wonata noddoowo e lislam we w-linira peewal makko kala nokkuure e aduna'on.

O hewtude e oo haqiiqa woo nde o janngunoo diinaanasaara akan moyya o tawi ka jaabotaako ko heewi e lannde yiilotoo de e ngurndan yinbe, o fuddii sikki-taade, o janngi Assuyuu'iiy a on e Buuziyya no o hebaali e majji ko'o faalaa kon refti o janngi lislamu'on moyya o gomɗini diina kan o noddi e makka.

ختم النبوة

Timmingol annabaaku ngun

Bannganiima ko feyyi haqiiqa annabaaku ngun e maandeeji mun e aayeeje mun e dalilji annabaaku ne-laado men Mohama du -yo Alla juulu e makko o hisinamo-, adii en yewtude fii timmoode annabaaku ngun bee annden taho Alla - o senike o toowii - nelataa nel aado sinaa sabu gooto e dii sabuuji arayɗi doo:

1-Ko nde nelal annabiijo arano'on hertorta yinbe be'o nelaabe

n e mun pet, Alla nela nelaado goo kadi ne-lal hertii ngal e mofte goo kadi.

2-Ko nde laatotoo diina annabiijo attiido'on tawata mehaama , yejjitaama, Alla nela annabiijo goo fii yo'o heydfintinanbe diina mabbe kan.

3-Ko nde laatotoo sarya attiido'on ko fii on jamanudun tun moyyanta hara o hawrundirtaa e jamanoojiaraydidin Alla nela non nelaado goo wondude e sarya hawrondiraydo e o n nokku e on jamaanu, Alla hoddirii nde o nelata Moham madu *-yo Alla juulu e makko o hisinamo-* nelal huubungal moftungal yinbe a duna'on fow, hawrondiray ngal e kala jamaanu e nokku, o r eeningal e juudi waylaybe wattita, fii yo ngal he-ddano yi nbeben ko aldaa e wayleede maa wattitee, ko sabu dun Alla wadiri ngal timmoode neleden.

No e ko Alla hertiniri Muhammadu *-yo Alla juulu e makko o hisinamo-* taw de ko'o timmoode annabaabe annabiijowoo alaa baawo makko sabu ko kanko Alla timmini-ri neleden, e saryaaji din o timminirimo maadi ndin annabaaku makko ngun haqinqni ko annabi Muusaa wewlini kon fii mun toma nde'o wiinoo: ((on jangaalihakaynde wootere ka deftere fii hayre nde mahoobebenyil tunoo ko kayre woni timmoode subbundu ndun)) Ibraahiim kaliil on silmudo baawo nettii wi'ii: ndee yewtere no hawrundiri eko Muhammadu *-yo Alla juulu e makko o hisinamo-* wi'i fii hoore mun: (sifa'an e sifa annabaabe aditiibe lan ben no wa'iwagorko mahudo suudu o moyyini ndu o labini ndu sinaa yeru molgere =(tuu feere)ka sobbundu, yinbeben fuddii wanngaade e suudundun wi'a enmba nduu suudu no labaa hadi wattaa ndee tuu-feere, nelaado wi'i ko min woni nden tuufeere, ko minwoni timmoode annabaaben.

Ko sabu dun Alla *-o senike-* wadiri quraana mo'o addi'on *-yo Alla juulu e makko o hisinamo-* no jaalii e defte aditiideden, no montide sarya majje'on, kadi no monti kala saryaaji adinoodi, Alla no fawtii reenugol sarya makko'on o eggaama eggannde jukkondir nde, quraa-na'on eggaa eggannde jukkondir nde hito ngon e

bin-ndidin, ko non kadi sunna'on, gollitirgol saryaaji kaa dii na, e deweden e nyaawooje den, fow eggaama eggannde j ukkondir nde.

Mo ndaarii defte siira'on e sunna'on an'nday wondiibe nelaado'on -yo yurmeende Alla wonu e mabbe - reenanii neddanke ko hedditii e alhaaliiji nelaado men -yo Alla juulu e makko o hisinamo - wano konngu di makko din e golleeli makko din, be eggini no'o rewirta joo mi makko eno'o wadirta jihaadi eno'o jantorta innde Alla o senike eno'o insinortamo, e dokkal makko e cuucal makko, eno'o wuuriri e wondiibe makko ben, e ben araybe ka makko, wano be eggiri weltaare makko e sunnu makko, e yaadumakko e nyiibugol makko, e noone nyaametee makkoe njaran makko e koltu makko e finugol makko e daa-nagol makko.. si'a taskike dun a yanante Alla no reenikaa diina, anndaa ontuma ko nelaado Muhammaduwoni timmuude annabaabe ben e nelaabe ben sabu Alla hupitii'en oo nelaado doo ko kanko woni timmoo-de nelaabe ben o daali o senike :

(مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ) (الأحزاب: ٤٠)

(Muhammadu laataaki ben gooto e worbe mon ben kono ko' o nelaado Alla e timmoode annabaabe), nelaado on wi'i: -yo Alla juulu e makko o hisinamo -

(وأرسلت إلى الخلق كافة، وختم بي النبيون).

(Mi nelaama e tagungun fow, mi timminiraama annabaabe ben).

Hewtii nde anndinten lislamu'on bannginen haqiqamakko on e iwdi makko ndin e cobbi makko din e darjaaji makko on.

معنى كلمة الإسلام

Maanaa konngol lislamu

Si a ndaarii defte firayde konngude haala aarabu din a annda y maanaa konngol lislaam ko: jebbilagol, yankinoo, jaba yami roore yamirfo wodditoo hadaafimakko ko aldaa e yeddotirgol e makko, Alla daali *o toowi*: (diina goongaha kan ko lislaam) sabu lislaamuon ko doftagol Alla jaba yamiroore makko ko aldaa e yeddutirgol e makko, labbinana mo dewalngal *o senikego* mdina kabaru makkodin, gomdina mo, innde lis-laamu on wontii maande fii diina ka nelaado Mu-hammadu addi kan

-yo Alla juulu e makko o hisinamo -

Anndingol lislaam:

Ko fii hondun diina kan wi'iraa lislaam, diinaaji dinfow ko i nniraa ko innde fuddufo diina kan maa inndemofte hertode ka' on, diina annasaarankoobe ben ko e nasaaraa yettaa, buuziyy anke ko'e buuzaa.....ko wa-no non kadi yahuudiyanke ko e ya huudaa, ko wano nii diinaaji din fow. sinaa lislaamu'on o da nmbaaka e aaden hertiido maa e mofte, innde makka'on ko tin-ndini ko e sifa hertiido no moftimo maanaa konngol lislaam, no feenyi e ndee innde wonde naa neddanke fuddi kaa diina, kalaatanaaki mofte hertiide ko faa-ndaa e makka ko nde yi nbeben fow silmata jebbila-noo Alla, kala sifordo oodoo sifa haray ko'o julfo.

حقيقة الإسلام

Haqqiqa lislaamu'on

No anndaa wonde kala huunde e oo aduna no duwudende njubbudi anndaandi e laawol tabitungol, naangengen lewrund un koode den leydi ndin no eltaaley njobbudi tabitundi, di yalt ataa e mun few, hay neddanke tigi si'a taskike fiyaake makko' on banngante ko'o yankinani sunna Alla'on yankinaare timmu nde, o foofataa o so'ataa hay fuy sinaa e koddoruyee Alla, no yankinani oo koddoruyee, tere makko den fowwaawataa g ollude golle majje sinaa no alla huddiraninon.

Oo koddoruyee moftudo yaltataa e ley makko hay huunnde ko woni e oo aduna gila e hoodere burnde mawnude ka kamm u e gabbun njaari burkun fandude ka leydi, dun ko koddoruyee Alla lando teddudo wawdo. si tawii kala huunde ka kamm u e ka leydi e ko woni hakkunde majji no yankinani oo koddoruyee, haray aduna'on fow no doftii on lando wawdo tagu-dodi, no jokki yamiroore makko, dundoo banngina-nii en wonde lisaamu'on ko diina aduna'on fow. sabu lisaamu'on ko doftagol Alla jaba yamiroore makkowodditoo hadaadi makko ko aldaa e yeddutirgol e mako wano anndirdaadun ko feyyi. naange ngen elewrun dun e leydi ndin nojebbilii, henndu ndun, e ndiyan dan, e annoora on e niwre nden, e nguleendi ndin no jebbilii. leddefden e kaayeden e neemoraadidin no jebbilii, wurin hay neddanke mo anndaa joomimun yeddudo Alla yeddi aayeeje makko den rewoowo ko woori Alla sirkanamo, ko'o jibbiliido e tagudi ndi'o tagidaa ndin sabu o tagete ko' o jon diina.

Si'a faamii dun doo ar ndaaren fiyaake neddanke on, ataway no poodondiramo piiji didi:

Aranundun: ko kan diina ka neddanke tagaa e mun wano jebbilanagol Alla e yidugol rewoolmo e dabbugol giggul makko e yidugol ko Alla yidi wanogoonga e moyyere e nundal, e anyugol ko Alla anyi wano meere e bune e toonye, e ko jokki dun, e ko wonkee yidi wano jawdi e beygo e bebbe, e yidugol nyaamitee e ko yaretee e ko tere banndu ndun hatunji-ni fii node gollira golle majje'on.

Dimmundun: muuyegol neddanke e subagolmo faale makko on, Alla nelii e makko nelaabe o jippinii defte fii yo'o si nndindir hakkunde goonga e finaande e peewal e majjere e moyyere e bune, o okkimo hakkile e faamu fii yo'o anndu kohundun o subutoo, simo faalaa o suboo laawol moyyerengol dowamo e goonga e piwal, simo faalaa o suboo laawol bune, ngol dowamo e bune e halakuyee.

Si'a taskorii neddanke fiyaake arano'on a taway himo tagiraa jebbilanagol Alla, o waawataa yaltude emun, fiyaake makk o e dun no wa'iwa fiyaake taguheddiingo ngun.

Si'a taskoriimo fiyaake dimmo'on a taway ko'osubindin aado himo waawi subaade ko'o yidiwoo Immaa julfanka ako immaa keeferaako Alla daali *o toowi* :

(إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا) (الانسان: ٣)

(Immaa o wona yettoowo maa yeddoowo).

Ko dun wadi a taway yinbeben ko nooneji didi:

Arano'on: Ko anndufo Alla gomdinimo rewimokanko tun jo kki sarya makko'on e ngurndan mun danfow ko'oo doo woni juldo tigi mo diina mun timmi ganndal e hakkile mun selli, fe ere mun feewi sabu o suboriide rewgol Alla on okkudomo fa amu e feere, o woni wowloowo goonga sabu o qirritaake jo oni sinaa reweteedo gooto on okkudomo doole yewtogol, sabu ko sarya Alla'on wonimo dowude e ko'o woni subaade kon.

...

Dimmo'on: ko liddle oo aranodoo ko mo anndaa Alla gomdin aa mo jokkaa sarya makko'on e nelaabe makko ben...haa joof a.

Ko oo doo woni keefeero tigi ko'o wi'iraa keefeerosabu o s uumirii diina ka'o tagididaa kan majjere edayre ka wirnii e gite makko few o yi'ataa sinaa kolurri e makka o etotaako sinaa fii bonnugol ka.

Hida waawi ebbude enmbere majjere e bewre ko keefeero wo ni e mun.

Oo lislaam mo dabbiradaa jogitagol o satta himo newanii wo nande on mo Alla newnani, ko oo lislaamuaduna'on fow woni yaade e mun, Alla daali *o toowi* :

(وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا) (آل عمران: الآية ٨٣)

(Ko kanko jebbilanii ko woni kammuuli e ka leydi yidi anyi

), ko diina Alla wano Alla daaliri *o toowi* :

(إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ) (آل عمران: ١٩)

(Diina Alla kan ko lislām), ko jebbilanagol Alla wano o daaliri *o toowi* :

(فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ) (آل عمران: ٢٠)

Sibe dukiima (wenjiima) wi'u mi jebbilanike Alla min e ben j okkubelan), nelaado *-yo Alla juulu e makko o hisinamo-* bannginii maanaa l islaamu'on o wi'i:

(أَنْ تَسْلَمَ قَلْبَكَ لِلَّهِ، وَأَنْ تُولِيَ وَجْهَكَ لِلَّهِ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ).

(Ko nde jebbiltaa bernde maa nden fii Alla fewtinaayeeso m aanon fii Alla ittaa jakka farlaado'on), gorko lanndii nelaado *-y o Alla juulu e makko o hisinamo-* ko hondun woni lislām? o wi'i:

(أَنْ يَسْلَمَ قَلْبَكَ لِلَّهِ، وَأَنْ يَسْلَمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِكَ وَيَدِكَ)

(Ko nde jebbiltaa bernde maa nden fii Alla julbebeben hisa denngalmaa ngal e jonngo maa ngon).

O wi'i: ko hondun e lislām buri moyyude?

O wi'i: ko iimaan.

O wi'i: ko hondun woni iimaan?

O wi'i: (ko nde gomdintaa Alla e malaykaabe makko ben, e defte makko den, e nelaabe makko bene immutal ngal).

O wi'i kadi: *-yo Alla juulu e makko o hisinamo-* (lislāmu'on ko nde seedoto daa reweteedo alaa sinaa Alla, seedoda Muhammadu ko ne laado Alla, nyinnaa julde ittaa jakka hooraa suumayee, hajja a ka suudu kaaba laawol si'a waawii).

O wi'i kadi: (Juldo'on ko'on mo julbeben hisi e denngal m un e jonngo mun).

Ko kaa diina woni diina lislām Alla jabantaa gootodiina sin aa lislām naa aranbe ben wanaa sakkitiibebeben, annabaabebe en fow ko e diina lislām woni, Alla daali e d'ingal Nuuh u *-yo kisiyee wonu e makko-*:

(وَإِتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكَيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ) (وَأَمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ) (يونس: ٧١-٧٢)

(Jannganbe kabaru Nuuhu toma nde o wi'annoo yin-be makk o yeddube ko o non yo yinbe si sattii e mon wondigal men e komi waajorta'on aayeeje Alla ko e Alla mi fawii),(mido yami raa nde mi laatotoo jeyaadoe julbe), o daali e denngal annabi I braahiima -yo kesiyee wonu e makko -:

(إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمَ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) (البقرة: ١٣١)

(Annditu toma nde joomi makko wi'annoo mo jebbiloo wi'i mi jebbilanike jeydo winndere nden), o daali edenngal annabi Muusaa -yo kesiyee wonu e makko -:

(وَقَالَ مُوسَى يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمِنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ) (يونس: ٨٤)

Annabi Muusaa wi'i ko onon yo yinbe si'on laatike gomdinf e Alla ko kanko hoolorton si'on laatike julbe), o daali e denngal annabi Iisaa -yo kesiyee wonu e makko -:

(وَإِذْ أُوحِيَتْ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) (المائدة: ١١١)

(Annditu nde mi wahayinnoo e wuppa laaba'en(hawaariinae n) gomdinee lan e nelaado an be wi'i men gomdini seedo won de ko men julbe).

Ko diina lislaamu kan nii ko e waha'yu Alla on owoni yettud e sarya makko'on e aqiida makko'on enyaawoje makko'on quraana'on e sunna'on mi jantantoma seeda(jubbande) fii maj ji.

أصول الإسلام ومصادره

Lasliiji lislaamu'on e tubbirde majji

Jokkuba diinaaji montaadi e fefindaadi no wowti teddingol d

efte runaade, winndaade e jamanuuji feyyudi, hara winndu dode on anndaaka wanaa nantindode on wanaa jamaanu de w inndaa, ko neddankewinndide no hebabe kala ko hebata nedd anke e loore e nakkugol e mbeleede e yejjitugol.

Amma lisaamu'on hino hertori tawde ko e wahayu Alla'on o yowitii ko kanko woni tubbirde makko'onquraana'on e sun na'on no e kooko heedidoo jubbande fii anndingoldi:

a-quraana'on: a anndii e ko feyyi kon, ko lisaamu'on woni diina Alla kan, ko sabu dun Alla jippiniriquaana'on e nelaado Muhammadu -yo Alla juulu e makko o hisinamo -peewal fii hulbe ben e nyaawirde fii julbeben, e cellal berde e annoora e ndaygo fii on mo Alla muu-yani malal, hinde mofti lasliiji de nelaabe n uliraa sabumun, quraano'on adaaki defte den fow wano woniri non Muhammadu -yo Alla juulu e makko o hisinamo - adaaki nelaabeben fow Alla jippinii e Ibraahiima dereeli, o jippini e Muusa Tawr eeta'on o jippini e Daawuuda zabuura'ono jippini e Iisaa Linji ila'on -yo kisiyee wonu e mabbe be fow - dee defte ko wahayu immorde e Alla faade e annabaabe makko e nelaabe makko ben, kon o ko heewi edee defte majji yejjitaama, seeda ko heddii kon way-laama wattitaama.

Amma quraana'on Alla fawtike reenugol mo o wadiimo jaaliido montudo defte attiidemo, Alla daali *o toowi*:

(وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ) (المائدة: ٤٨)

(Men jippinii e maada deftere nden e goonga hinde gomdini den defte aditiide nde hinde jaalii e majje), Alla sifori nde bannginnde kala huunde e peewal e yurmeende o daali *o toowi*:

(وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً) (النحل: ٨٩)

(Men jippinii e maada deftere nden ko nde bannginnde kala huunde ko nde peewal e yurmeende), hinde fewna faade e konko buri feewude, o daali *o toowi*:

(إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ) (الاسراء: ٩)

Ndee quraanaare no fewna faade e konko buri fee-wude) nd e fewnay neddanke e laawol focceengol e kala fiyaake e fiya kuuji ngurndan makko.

Mo miijitike ko honno oo quraana jippiniraa e ko honno o ree niraa o annday enmbere quraana'on, o labbina faandaare makko nden fii Alla, o daali *o toowi*:

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ (الشعراء: ١٩٢-١٩٤)

(Guraana'on ko Alla jippinimo jippiniimo ka bernde maa Jibriil fii yo'a laato jeyaado e jertinoobe).

Ko honmbo jippini quraana'on?

Ko Alla jeydo winndere.

Ko honmbo jippodi e mayre?

Ko Jibriil -yo kisiyee wonu e makko -

Ko e honmbo nde jippii?

Ko e nelaado nde jippii -yo Alla juulu e makko o hisinamo -

Oo quraana ko maande heddiinde fii Muhammadu -yo Alla juulu e makko o hisinamo - e nder maandeeji heddiidi haanyalaande darngal, ha ri aayeeji e kaawakeeji annabaabeattiibe ben lanniday e ngurndan mabbe, amma qur-aana'on Alla wadiimo hujja heddiido. Ko kayre woni hujja yottiido e maande foolunde Alla teerike neddanke yo be addu yeru mayre maa corteeji sappo sifa mayre, maa cortewol gootol beronke few fii kala nde laatike k arfeeje e konngudi nde jippinaama e mofte burde wawde yewtere e haalayottiika laaba denngalbe, Alla daali *o toowi*:

(أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَضَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) (يونس: ٣٨)

(Bee wi'ay o fefindinde wi'u addee cortewol wano mayre n oddon be wawdon ko woori Alla si'on laatikegoongube).

No jeyaa e ko tinndini wonde oo quraan ko immorde e Alla k ooko heedidoo:

Tawde himo mofti kabaruuji heewuufi fii moftteeji feyyunoodi

, o hunpiti fii piiji wadaydi yeeso diwadiri no'o hunpitiri non, o jantii noone gannde heewude waawaali hewtude yoga e den g annde jooma gande'ensinaa ka sakkiturun doo.

Tawde mo nde jippii e mun on anndiraaka sifamayre maa ko nanndi e mayre adii nde jippaade emakko Alla daali *o too wi*:

(قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ) (يونس: ١٦)

(Wi'u si Alla muuyuno mi janngataano on quraanaon mi bura taano on anndude mo en wonndii ko juuti aditaade mo e on h akkiltaa), wurin hari o janngataa o winndataa, o yahaali ka ce rnoojo o joodaaki yeeso jannoowo, kono o teeroto no laaba de nngal en yottoo haala en yobe addu yeru makko, Alla daali *o to owi*:

(وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لِأَنَّكَ تَأْتِيهِمْ بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) (العنكبوت: ٤٨)

A laataaki aditaade quraana'on wawdo janngude maa winda sinaa dun heeferbeben sikkitotoma). oogorko sifaado ka Ta wreeta e ka Linjiila wonde win-ndataa janngataa cernoobe Y ahuud e nasaaraa joomaganndeebe arayno lanndoomo kobe l urri fii mun bedabbiramo nyaawoore kobe sonki fii mun, Alla daali *o too wi*:

(الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ) (الأعراف: ١٥٧)

(Ben jokkuba annabiijo nelaado mo janngataano winndataa (l ommiyankeejo) mobe tawata fii mun no winndii ka mabbe ka tawreeta e ka linjiila himo yami-rabe ko moyyi hadabe ko bone himo daginanabe pijimoyyi harminanabe piiji bondi), o daal i e dende ya-huudu e nasaaraa en fii kobe lanndii Muhammad

u -yo Alla juulu e makko o hisinamo-:

(يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنزِلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِّنَ السَّمَاءِ) (النساء: ١٥٣)
(وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ) (الاسراء: من الآية ٨٥)

(Yinbe defteben no lanndomaa nde jippin taa deftere e mabb e immorde ka kammu).

(Hibe lanndomaa fii ruuhu'on), Alla daali *o toowi* :

(إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ)
(النمل: ٧٦)

Ndee quraanaare no qissoo e banii Israaiila ko buri heewude e kobe lurri e mun).

Cernoojo annasaaraa wi'eteedo Ibraahiim filip etikee defter e makko doktooraay aybingon quraana'on o ronki quraana'o n foolirimo hujjaaji e dalilji makko o qirritii ronkere makko, o jebbilanii tagudo mo o fenyini lisaam makko.

Toma nde goddo e julbeben neldunoo quraana nantinaado e e ngliis (anglee) dokterjo amrikenjo Jefrii Laang, o janngimo, o tawi ko kanko tigi quraana'on woni yewtude, jaaboo lannd e makko, itaanamo keeriwonnoodi hakkunde makko e hoore makko, o wi'i: ((worin jippindo quraana'on no anndimmi buri komi anndi hoore an)), ko hatta woniranon ko jippindo quraana'on tagi neddanke ko Alla o daali *-o senike -*:

(أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) (الملك: ١٤)

(On tagudo anndaa ko tagi kon? oo oh, himo anndisewi sen mbi e ko'o tagikon, himo hunpitii kala huunde).

Ko'o janngi kon on quraana nantinaado e Ingilis wonan imo sabu o silmi o wallifii deftire makko (Assiraa'u min ajilil'iimaan).

quraana'on no mofti kala ko neddanke hatunjini, lasliiji diin a kan, nyaawooje den, huuwondire denneediiji din, Alla da ali *o toowi* :

(مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ) (الأنعام: ٣٨)

(Men welsindaake ka quraana fii hay huunde), no e mayre no ddugol fii wootindingol Alla (attawhiid), e jantagol inde mak ko e sifaaji makko e golleeli makko, hinde sellini ko nelaabe ben e annabaabe ben addi kon, hinde qrritii immutal e njoddi e hasb oore, hinde jantoo hujjaaji e dalilji fii d'un, hinde jantoo kabar uuji mof-teeji feyyunoodi e albala'uuji ko hebunooobe ka adun ae lette sabbiidebe ka laakira.

No e makko aayeeje e dalilji e hujjaaji ko heewi mogaydi yin be gannde hawrondirdi e kala jamaanu, yinbe gannde e wittot oobe no tawa ton faale mabbe, mi jantantoma mise tati bann ginanaydema seeda e d'un, ko mise den nii: Alla daali *o toowi*:

(وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخاً وَحِجْراً مَحْجُوراً) (الفرقان: ٥٣)

1- (Ko kanko jilli bahuruujidin d'idi ngoodoo ko welngo yem ngoodoo ko haadungo tak o wadi hakkunde majji h eedoode ha'aynde jillondirgol majji). Alla daali *o toowi*:

(أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَعْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدُهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُوراً فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ) (النور: ٤٠)

(No wa'iwa nibe e baharu luggudo no suumamo morloodi no dow den morloode morloode kadi no e dow majje duulere nibe e hoore nibe hay o yantinijunngo ngo yi'ataako hakke e ko nibbite mo Alla wadanaali annoora o hebataa annoora) No anndaa Muhammadu -yo Alla juulu e makko o hisinamo - o wad'daaki baharu'on, laawi d'abbitirdi luggeendibaharu'on alaa on tu ma, ko honno non nelaado anndirialhaali baharuuji din sinaa Alla hunpitimo, Alla daali *o toowi*:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ
ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَاماً

فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ
(المؤمنون: ١٢-١٤)

2_ (Men tagii ned'danke immorde e loopal men wadimo tobber e nyiibirde deenyunde men tagi tobber nden hed'dere men tagi hed'dere nden huyre men tagi huyre-nden yi'e men suddiri yi'eden teewu men tagimo tagu goo Alla teddi moyyudo tagu), yinbe gannde waa-waali hunpitaade sewi senmbi no ned'dake tagiraa sinaa e oo zamaanu doo. Alla daali *o toowi*:

(وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظِلْمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ) (الأنعام: ٥٩)

3_ (Koka makko suttirde ko wirnii kon woni gootoandaa fii majje sinaa kanko himo anndi ko woni kanjorndi e ka baharu, kaakun tettotaako yana sinaahimo anndi fii mun wana a abbere e nder nibe leydi naa ko heccidi naa ko yoori sinaa wonii e deftere banngunde), miijo ned'danke waawataa he wtude dundoo wurin dun arataa e miijo makko dii nde o waawa tadun si jooma gannde'en wattanii yili e pudun maanyuukun be winndii kobe anndi e mun fow a yi'aykaawee, fii kala ko luttata be anndaali kon haray no duudi buri kobe anndi kon.

Ganndo faranseejo Mooriis Buukay ebbindiriii hakkunde Tawreeta'on e Linjiila'on equraana'on ehakkunde piiji yiitaadi kesun e ko yowondi e fii tagu-gol leydi ndin e kammuuli din e ned'danke, o tawipiiji yiitaadi kesun din no hawrundiri e ko ari kon kaquraana, tay ko tawaakon ka Tawreeta e ka Linjiilawoodaade hannde no mofti palje heewude fii tagugolk ammuuli din e leydi ndin e ned'danke e munmunte.

b-Sunna nelaado'on:

Alla jippinii e nelaado men *-yo Alla juulu e makko o hisinamo-* quraana'on e ko fotata e makko dun ko sunna makkofiru do banngini quraana'on, nelaado wi'i-*yo Alla juulu e makko o hisinamo-*:

(ألا إني أوتيت القرآن ومثله معه).

(Hey! mi okkaama quraana'on e wano makko wondude e mak ko), o newnanaama banngingol ko woni ka quraana e konng udi huubudi e hertiidi e jilbudi, Alla daali *o toowi* :

(وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ) (النحل: ٤٤)

(Men jippinii e maa quraana'on fii yo a bannginan yinbeben k o jippinaa e mabbe joo be miijitoto).

Ko sunna'on woni tobbirde d'immere lisaamu'on, sunna'on: k o kala ko fillaa immorde e nlaado -yo Alla juulu e makko o hisinamo- : imm orde e konngol maa golle maa sifa maa ko'o qirritii.

Sunna'on ko wahayu immorde e Alla haa e nelaado Muhmm adu -yo Alla juulu e makko o hisinamo- sabu annabiijo'on wowlataa meere, Alla daali *o toowi* :

(وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ) (النجم: ٥-٣)

(O wowlataa haala beleede haala makko wonaali sinaa waha yu immorde e Jibriil), o yottinay woni e yinbeben ko'o yam iraa kon, Alla daali *o toowi* :

(إِنْ أَتَّبَعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ) (الاحقاف: ٩)

(Mi jokkaa sinaa ko wahayinaa e an mi wonaali sinaa jer tinoowo banngindo).

Ko sunna'on woni gollitirgol lisaamu'on tigi, nyaa-wooje de n dewe den aqiida'on huuwondire den needindin, nelaado me n -yo Alla juulu e makko o hisinamo- o huuwayko'o yamiraa kon o banngi nana yinbe ben o yamirabeyobe huuwu no'o huuwiri non wan o o wi'iri -yo Alla juulu e makko o hisinamo- :

(صلوا كما رأيتومني أصلي)

(Juulee no yi'irudon mido juulira non), Alla yamiriigomdinb e ben nyentingol mo ka golle makko e ka konngudi makko fii yo iimaanu mabbe on timmu Alla daali *o toowi* :

(لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ
الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا) (الأحزاب: ٢١)

(Nelaado'on laatike nyentinteedo moyyo wonande on jortii do Alla e nyalaade sakkitiinde o jantii inndeAlla ko heewe) w ondibbe nelaado ben eggii konngodimakko din e golle makko den, hikkiibe e mabbe beneggani ben hikkitiibe e mabbe, o ntoma sunna'on windaa wadaa e defte, eggube sunna'on ben naa welsindiibe be eggataa kobe yananaaka ko immorde e nelaado, be eggataa kadi sinaa e nundudo holniido.

No sunna'on wonirinon ko gollirgol lislaamu'on tigiko'o ban ngindo quraana'on kadi firi aayeeje makkoden e nyaawooj e makko den, hari nelaado'on no bannginira ko jippinaa e makko kon kenen konngol kenen golle kenen di didii non, kenen sunna'on her-toray nyaawooje e saryaaji goo.

No waddii gomdingol wonde ko quraana'on e sunna'on w oni tubbirde diina lislaamu kan no waddii jokkugol ko woni e majji ruttoo e majji jokka kodi yamiri wodditoo kodi hadi gomdina inde Alla e sifaaji makko e golleeli makko ko woni e majji, e koAlla marani yibbe makko gomdinbe, e lette de 'o fodiheeferbeben, Alla daali *o toowi* :

(فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ
حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) (النساء: ٦٥)

(Mi woondirii joomi maada be gomdintaa haa be dabbire yo' a nyaawanbe kobe lurri kon e mun hara bittataabe nyaawoore maa nden be jebbiloo jebbilaa-de), Alla daali *o senike* :

(وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا) (الحشر: ٧)

(Ko nelaado jonni'on kon yittee ko'o hadi'on kon haditee e mun).

Baawo en anndii tobbirde kaa diina no moyyi annden martabaaji makka'on, martabaaji makko on ko:

lislaam, e liimaan, e moyyingol, en yettay seeda e dii cobbi n

١٠٠

Nantinii nde e haala pular Umaru Mohammad Bah

o rabbidiri pot.